

Asiakas- ja potilastietojen luovutushallinnan yleiskuvaus

Versio 2.1

Kanta-palvelut

05/2025

Riitta Tuomaala (toim.)

Julkinen

Muutoshistoria

Ver-sio	Muutos	Tekijä	PVM
1.0	Ensimmäinen versio	Hyväksytty / THL	29.10.2021
1.1	Päivitetty sote-uudistukseen ja hyvinvointialueiden toiminnan aloittamiseen liittyvät muutokset mukaan lukien Uudenmaan maakunnan väliaikainen tiedonsaantioikeus.	Hyväksytty / THL	28.11.2022
	Korjattu saavutettavuutta: -Kuva 1: tekstien ja taustan kontrastia lisätty -Kuva 2: alt-tekstiä tarkennettu	RT JM/THL hyväksynyt	9.12.2022
2.0	Päivitetty 1.1.2024 voimaan tulevaan asiakastietolakiin liittyvät muutokset ja tiivistetty aiempaa sisältöä	Hyväksytty / THL	20.12.2023
2.1	Päivitetty: • Palvelujen nimet korjattu: arkisto → tietovaranto • Lisätty Uudenmaan maakunnan väliaikaisen tiedonsaantioikeuden muuttuminen pysyväksi • Kanta-palvelujen luovutustenhallintaan liittyvät käsitteet päivitetty Kanta-sanaston mukaiseksi • Luvun 3 nimeä tarkennettu: Luovutustenhallinnan kokonaisuus ja toimijat (ent. Luovutustenhallinnan kokonaisuus, keskeiset muutokset ja toimijat) • Lisätty AsTL 54 § 5 mom. mukainen terveydenhuollon palveluntajan tiedonsaantioikeus (lähete, hoitopalaute) • Poistettu kappale Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietovarannon tietojen luovuttaminen hyvinvointisovelluksille • Tarkennettu sosiaali- ja terveydenhuollon välistä tiedonsaantioikeutta ja siihen liittyvän luovutusluvan kohdentaminen asiakastietoasetuksen mukaan • Poistettu kappale 13.1 Hyvinvointitietojen luovuttaminen sote-organisaatioille • Luvun 14 nimeä tarkennettu: Potilastietojen luovuttaminen ulkomaille (ent. Potilasyhteenvedon luovuttaminen ulkomaille), koska lisätty lääkitystietojen luovuttaminen ulkomaille	Hyväksytty / THL	17.4.2025

Sisällys

Muutoshistoria	1
1 Johdanto	5
2 Kanta-palvelujen luovutustenhallintaan liittyviä käsitteitä	6
3 Luovutustenhallinnan kokonaisuus ja toimijat	7
3.1. Luovutustenhallinnan kokonaisuus	8
3.2 Toimijat	10
4 Asiakastietojen luovutuksen seuranta ja valvonta	12
4.1 Luovutusloki ja luovutusilmoitukset	12
5 Tietojen luovutukseen vaikuttava keskeinen lainsäädäntö	14
5.1 Asiakastietolaki	14
5.1.1 Käyttöoikeudet ja asetus asiakastietojen käsittelystä	15
5.2 Laki sähköisestä lääkemääräyksestä	15
6 Kanta-palvelujen Tahdonilmaisupalvelu	16
7 Kanta-informointi	17
8 Terveystietojen potilastietojen luovuttaminen Potilastietovarannosta	18
8.1 Potilastietovarannon tietojen luovuttaminen toiselle terveydenhuollon rekisterinpitäjälle	19
8.1.1 Luovutuslupa potilastietojen luovuttamiseen	19
8.1.2 Terveystietojen palvelunantajan tiedonsaantioikeus	20
8.1.3 Kieltojen asettaminen	20
8.1.4 Kieltojen kohdistaminen terveydenhuollon potilastietoihin	21
8.1.5 Luovutuskietoasiakirjojen kaksi versiota	21
8.1.6 Kieltojen vaikutus hätätilanteissa	21
8.1.7 Tilanteet, joissa asiakkaalla ei ole kielto-oikeutta	21
8.2 Uudenmaan maakunnan tiedonsaantioikeus	22
8.2.1 Uudenmaan maakunnan väliaikainen tiedonsaantioikeus	22
8.2.2 Uudenmaan maakunnan tiedonsaantioikeus 1.1.2026 alkaen	22
8.3 Potilastietovarannon tietojen luovuttaminen hyvinvointisovelluksille	23

9 Sosiaalihuollon asiakastietojen luovuttaminen Sosiaalihuollon asiakastietovarannosta.....	24
9.1 Sosiaalihuollon asiakastietovarannon tietojen luovuttaminen toiselle sosiaalihuollon rekisteripitäjälle	24
9.1.1 Luovutuslupa	24
9.1.2 Sosiaalihuollon palvelunantajan tiedonsaantioikeus	25
9.1.3 Kieltojen asettaminen	26
9.1.4 Kieltojen kohdistaminen sosiaalihuollon asiakastietoihin	26
9.1.5 Luovutuslupan ja kieltojen tulostaminen asiakkaalle	26
9.1.6 Tilanteet, joissa asiakkaalla ei ole kiello-oikeutta	26
10 Tiedonsaantioikeus sosiaali- ja terveydenhuollon välillä	27
10.1 Sosiaali- ja terveydenhuollon välisen luovutuslupan kohdentaminen	28
10.1.1 Lupa luovuttaa potilastietoja sosiaalihuoltoon	28
10.1.2 Lupa luovuttaa sosiaalihuollon asiakastietoja terveydenhuoltoon	29
10.1.3 Tiedonsaantioikeus sosiaali- ja terveystietojen välillä erityistilanteissa ilman luovutuslupaa	29
10.1.4 Luovutuslupan tulostaminen asiakkaalle	30
11 Lääkitystietojen luovuttaminen Reseptikeskuksesta	30
11.1 Reseptikeskuksen tietojen luovuttaminen	30
11.2 Kanta-informointi	31
11.3 Lääkitystietojen luovuttaminen apteekkeille ja sote-organisaatioille	31
11.3.1 Apteekin tiedonsaantioikeus	31
11.3.2 Kieltojen asettaminen	31
11.3.3 Kieltojen kohdistaminen Reseptikeskuksen tietoihin	32
11.3.4 Tilanteet, joissa asiakkaalla ei ole kiello-oikeutta	32
11.3.5 Kieltojen vaikutus hätätilanteissa	33
11.4 Reseptitietojen luovuttaminen ulkomaille	33
11.5 Reseptikeskuksen tietojen luovuttaminen hyvinvointisovelluksille	33
12 Potilas- ja asiakastiedon luovuttaminen sosiaali- ja terveydenhuollon ulkopuolelle	33
12.1 Kyselypalvelu	34

12.2 Välityspalvelu.....	34
13 Hyvinvointitiedot osana Kanta-palveluita.....	34
14 Potilastietojen luovuttaminen ulkomaille	35
15 Kanta-palvelujen informointien, luovutuslupien ja kieltojen käyttö paikallisissa luovutuksissa	35
15.1 Terveystieteiden potilastietojen paikalliset luovutukset	36
15.2 Sosiaalihuollon asiakastietojen paikalliset luovutukset	36
16 Alaikäisten tietojen luovuttaminen	37
16.1 Alaikäisten tietojen luovuttaminen palvelunantajien välillä.....	37
16.2 Alaikäisten tietojen luovuttaminen huoltajalle.....	37

1 Johdanto

Tässä dokumentissa kuvataan, miten sosiaali- ja terveydenhuollon asiakas- ja potilastietojen luovutustenhallinta toimii kokonaisuutena 1.1.2024 voimaantulleen asiakastietolain myötä ([Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen... 703/2023](#)). Dokumentti antaa yleiskuvan luovutustenhallintaan liittyvistä toimijoista, tiedoista ja tietovirroista sekä luo pohjan tarkemmille määrityksille.

Tässä dokumentissa kuvataan, kuinka luovutukseen liittyviä tietoja käsitellään ja kunkin toimijan vastuut tiedon suhteen. Dokumentissa myös viitataan muihin luovutustenhallinnan kokonaisuuteen liittyviin keskeisiin määrityksiin ja julkaisuihin. Dokumentissa kuvataan luovutustenhallintaa myös suhteessa asiakkaisiin ja heidän puolestaan asioiviin henkilöihin, sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöihin, sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajiin sekä asiakas- ja potilastietojärjestelmätoimittajiin.

Myös laki sähköisestä lääkemääräyksestä ([Laki sähköisestä lääkemääräyksestä 61/2007 - Ajantasainen lainsäädäntö - FINLEX®](#)) on muuttunut samaan aikaan asiakastietolain kanssa. Dokumentissa kuvataan myös em. lain tuomat muutokset lääkemääräyksiä koskevaan luovutustenhallintaan.

Lisäksi tässä dokumentissa käsitellään sote-uudistuksen ja hyvinvointialueiden toimeenpanoon liittyvää asiakas- ja potilastietojen luovutustenhallintaa koskevaa lainsäädäntöä. [Sote-uudistuksen voimaannanolain 64 a §](#) mahdollistaa potilastietojen väliaikaisen tiedonsaantioikeuden Uudenmaan maakunnan sisällä 31.12.2025 asti. 1.1.2026 alkaen [asiakastietolain 54 §](#) mahdollistaa Uudenmaan maakunnan sisäisen potilastietojen tiedonsaantioikeuden.

Luovutustenhallinnan sosiaali- ja terveydenhuollon tietojärjestelmien Kanta-palvelujen vaatimusmäärittelyt, tietosisällöt ja tekniset ohjeet tietojärjestelmätoimittajille on kuvattu [Kanta-palvelujen määritykset - Kanta.fi](#) -sivuilla. Toimintamalli- ja -tapaohjeistukset löytyvät [Toimintamallit ja -tavat - Tiedonhallinta sosiaali- ja terveysalalla - THL](#) -sivulta. Lisätietoa asiakastietojen käsittelystä löytyy [Opas sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä - Opas sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä - Yhteistyötilat \(yhteistyotilat.fi\)](#). Tätä dokumenttia täydennetään, kun lisäominaisuudet ja toiminnallisuudet tulevat siirtymäsäännösten mukaisesti voimaan.

2 Kanta-palvelujen luovutustenhallintaan liittyviä käsitteitä

Seuraavassa on kuvattu keskeiset luovutustenhallintaan liittyvät käsitteet. Ne löytyvät THL:n Sote-sanastojen verkkopalvelusta: [Sote-sanastot - Sanasto - Kanta-sanasto \(thl.fi\)](#), josta löytyvät myös muut Kanta-palveluihin liittyvät käsitteet. Sanastossa esitetyt käsitteet on päivitetty vastaamaan uutta asiakastietolakia. Päivitystyö on tehty yhteistyössä THL:n terminologien ja muiden asiantuntijoiden kanssa.

Henkilötietojen luovutus henkilötietojen käsittelyn osa-alue, jossa henkilötietoja annetaan henkilörekisteristä toiselle rekisterinpitäjälle tai saman rekisterinpitäjän toiseen henkilörekisteriin tai muulle ulkopuoliselle tietoon oikeutetulle.

Henkilötietojen luovutus tarkoittaa kaikenlaista tiedon paljastamista ulkopuoliselle taholle. Henkilötietojen luovutusta on esimerkiksi tietojen katselu Kanta-palvelujen tai muiden teknisten rajapintojen kautta tai tietojen antaminen paperilla. Henkilötietojen luovutukselle tulee sosiaali- ja terveydenhuollossa olla joko luovutukseen oikeuttava laintasoinen säännös tai asiakkaan tai hänen laillisen edustajansa antama suostumus. Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annetun lain (703/2023) mukaisen tiedonsaantioikeuden lisäedellytyksenä on pääsääntöisesti asiakkaan antama luovutuslupa.

Henkilötietojen luovutuskielto (syn. luovutuskielto) tahdonilmaisu, jolla henkilö tai hänen laillinen edustajansa kieltää henkilötietojen luovutuksen joko osittain tai kokonaan.

Henkilötietojen luovutustenhallinta (syn. luovutustenhallinta) menettelyt, joilla hallinnoidaan henkilötietojen luovutuksia ja niihin liittyviä kieltoja, luovutuslupia ja suostumuksia.

Kanta-informointi tiedon antaminen kansalaiselle tai hänen lailliselle edustajalleen Kanta-palveluista sekä siitä, miten asiakastiedot tallennetaan Kanta-palveluihin ja miten kansalainen tai hänen laillinen edustajansa voi päättää tietojen käsittelystä.

Laaja luovutuskielto henkilötietojen luovutuskielto, joka koskee henkilön kaikkia terveydenhuollon eri henkilörekistereissä olevia potilastietoja tai sosiaalihuollon eri henkilörekistereissä olevia asiakastietoja.

Luovutuslupa tahdonilmaisu, jolla henkilö tai hänen laillinen edustajansa antaa luvan asiakastietojen luovuttamiseen sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajien ja niiden asiakastietoja sisältävien rekisterien välillä sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämiseksi ja toteuttamiseksi.

Luovutuslupa on sosiaali- ja terveydenhuollossa toimialojen sisällä tai niiden välillä tapahtuvan henkilötietojen luovutuksen edellytys. Kanta-informoinnin saatuaan henkilö voi luovutuslupan antamalla hyväksyä tietojensa luovuttamisen. Toimialan sisäisen ja toimialojen välisen luovutuksen oikeusperusteena on sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annetun lain (703/2023) luovutukseen oikeuttava säännös. Asiakastietolain mukaisen tiedonsaantioikeuden lisäedellytyksenä on pääsääntöisesti asiakkaan antama luovutuslupa.

Omatietovaranto Kanta-palvelujen OmaKantaan liittyvä tietovaranto, jonne kansalainen voi hyvinvointisovelluksilla tai OmaKannan kautta tallentaa hyvinvointitietojaan.

Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantaja toimija, joka järjestää tai tuottaa sosiaalipalveluja, terveyspalveluja tai sosiaali- ja terveydenhuollon yhteisiä palveluja.

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annetun lain (703/2023) mukaan sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajalla tarkoitetaan viranomaista, julkisoikeudellista yhteisöä, yksityistä elinkeinonharjoittajaa, yhteisöä tai säätiötä, joka järjestää tai toteuttaa sosiaalipalveluja tai terveyspalveluja sekä työnantajaa, joka järjestää työterveyshuollon palvelut työterveyshuoltolain (1383/2001) 7 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetulla tavalla.

Suostumus (syn. suostumus henkilötietojen käsittelyyn) tahdonilmaisu, jolla henkilö tai hänen laillinen edustajansa hyväksyy henkilötietojen käsittelyn tiettyyn käyttötarkoitukseen. Henkilötietojen luovutuksissa suostumus tarvitaan sosiaali- ja terveydenhuollossa esimerkiksi seuraavissa tilanteissa: a) kun asiakastietoja luovutetaan palvelunantajan henkilörekisteristä muuten kuin Kanta-palvelujen välityksellä, jollei käytetä Kanta-palveluihin tallennettua luovutuslupaa b) kun potilasyhteenvedon tietoja välitetään rajat ylittävissä terveyspalveluissa toisen EU-maan palvelunantajille, c) luovutettaessa asiakastietoa sosiaali- ja terveydenhuollon ulkopuolelle.

Tahdonilmaisupalvelu (syn. Kanta-tahdonilmaisupalvelu) Kanta-palveluihin kuuluva tietojärjestelmäpalvelu, jonne tallennetaan tieto kansalaiselle annetusta Kanta-informoinnista sekä ylläpidetään hänen luovutuslupiaan, suostumuksiaan, kieltöjaan ja muita tahdonilmaisujaan.

3 Luovutustenhallinnan kokonaisuus ja toimijat

Tässä luvussa kuvataan asiakas- ja potilastietojen luovutustenhallinnan kokonaisuus, kuinka luovutukseen liittyviä tietoja käsitellään sekä siihen liittyvien toimijoiden vastuut suhteessa tietoon. Lisäksi kuvataan [asiakastietolain \(703/2023\)](#) mukaiset siirtymäsäännökset.

3.1. Luovutustenhallinnan kokonaisuus

Kanta-palveluihin kohdistuvien luovutustenhallinnan muutosten toteutuksessa yhtenäistetään sosiaali- ja terveydenhuollon ratkaisuja asiakastietolain mukaisesti. Luovutustenhallintaan liittyvissä tiedonhallintaratkaisuihin pyritään sosiaali- ja terveydenhuollon integraatioon asiakaslähtöisyyden varmistamiseksi. Tähän pyritään sosiaali- ja terveydenhuollon tiedonhallinnan periaatteiden ([Sosiaali- ja terveydenhuollon kokonaisarkkitehtuuri: tiedonhallinnan yhteiset periaatteet ja kuvaukset, versio 1.1, luku 2.4](#)) mukaisesti käyttämällä yhteisiä tietovarantoja ja tietorakenteita kuten koodistoja. Siten asiakas- ja potilastietojen käsittelyyn käytetyt järjestelmät toimivat ja ovat ymmärrettävissä yhdenmukaisesti sekä sosiaali- että terveyspalveluissa toimiville ammattilaisille ja asiakkaille.

Asiakas- ja potilastietojen luovutuksiin liittyvien tahdonilmaisujen antaminen edellyttää, että asiakasta on informoitu hänen oikeuksistaan sekä asiakastietoihinsa liittyvistä tietojärjestelmäpalveluista ja niiden yleisistä toimintaperiaatteista. Informointi on yhteinen sosiaali- ja terveydenhuollosektoirille. Informointimerkinnän tai luovutuslupan puuttuminen sekä asiakkaan mahdollisesti asettamat kiellot estävät tietojen luovutuksen rekisterinpitäjien välillä. Kielloilla ei voi kuitenkaan rajata viranomaisten lakiin perustuvaa tiedonsaantioikeutta.

Luovutusluvalla tarkoitetaan sosiaali- ja terveydenhuollon toimialojen sisällä tai välillä tapahtuvaa asiakastietojen luovuttamiseen liittyvää tahdonilmaisua. Luovutuslupa-käsite kattaa seuraavat tahdonilmaisut:

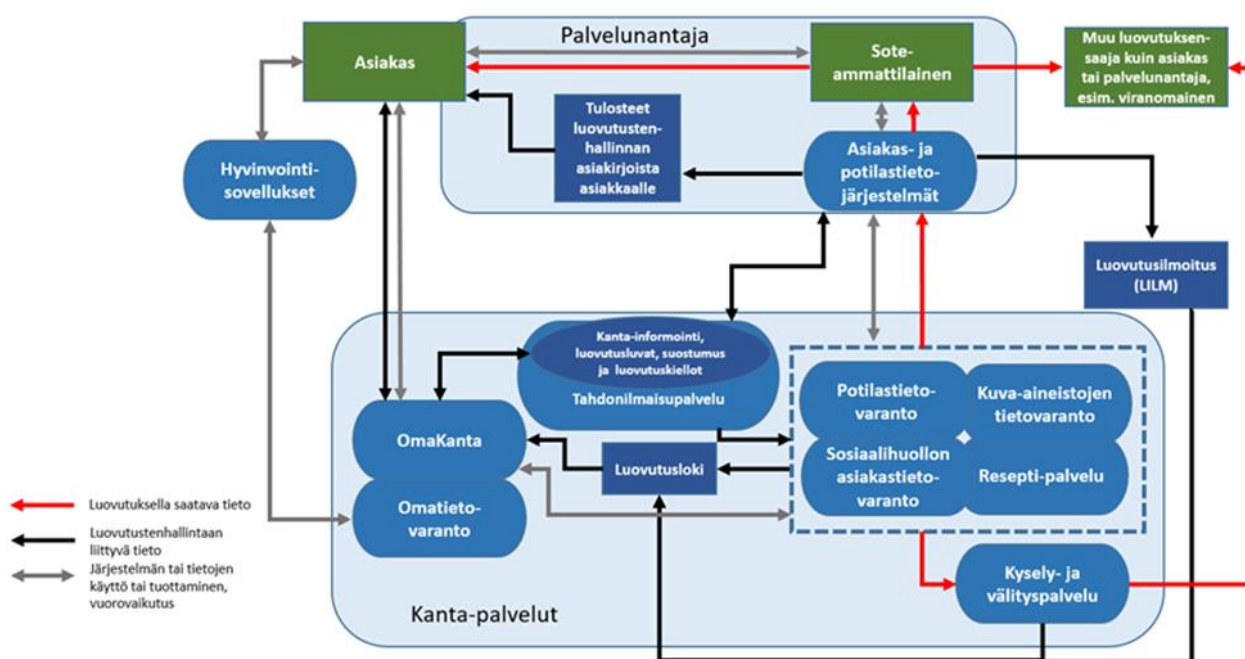
- Lupa luovuttaa potilastietoja terveydenhuollossa
- Lupa luovuttaa sosiaalihuollon asiakastietoja sosiaalihuollossa
- Lupa luovuttaa potilastietoja sosiaalihuoltoon
- Lupa luovuttaa sosiaalihuollon asiakastietoja terveydenhuoltoon.

Asiakkaan antamat luovutusluvat ovat voimassa toistaiseksi ja asiakas voi ne halutessaan peruuttaa. Luovutuslupan ja kieltojen on perustuttava asiakkaalle Kanta-informoinnissa annettavaan riittävään tietoon. Luovutuslupan voi antaa joko OmaKannassa tai Kanta-palveluihin liittyneellä palvelunantajalla.

Merkinnät annetuista informoinneista, luovutusluvista, suostumuksista, asetetuista kielloista, sekä muista tahdonilmaisista tallennetaan Kanta-palvelujen tahdonilmaisupalveluun (kuvaan tarkemmin luvussa 6). Asiakastietolain mukaan luovutuslupan ja kiellon vastaanottajan on annettava asiakkaan pyynnöstä hänelle kyseisestä asiakirjasta tuloste tai tarvittaessa annettava se muulla saavutettavalla tavalla.

Asiakastietolain mukaan kukin sosiaali- ja terveydenhuollon palveluntarjoaja ja Kela ovat sosiaali- ja terveydenhuollossa syntyneiden luovutuslokien ja Tiedonhallintapalvelun sekä Tahdonilmaisupalvelun yhteisrekisterinpitäjiä. Ammattilaisen käyttöliittymän (Kelaimen) käyttölokien yhteisrekisterinpitäjiä ovat terveydenhuollon ammattihenkilö ja Kela.

Luovutustenhallinnan kokonaisuus esitetään alla olevassa kuvassa.

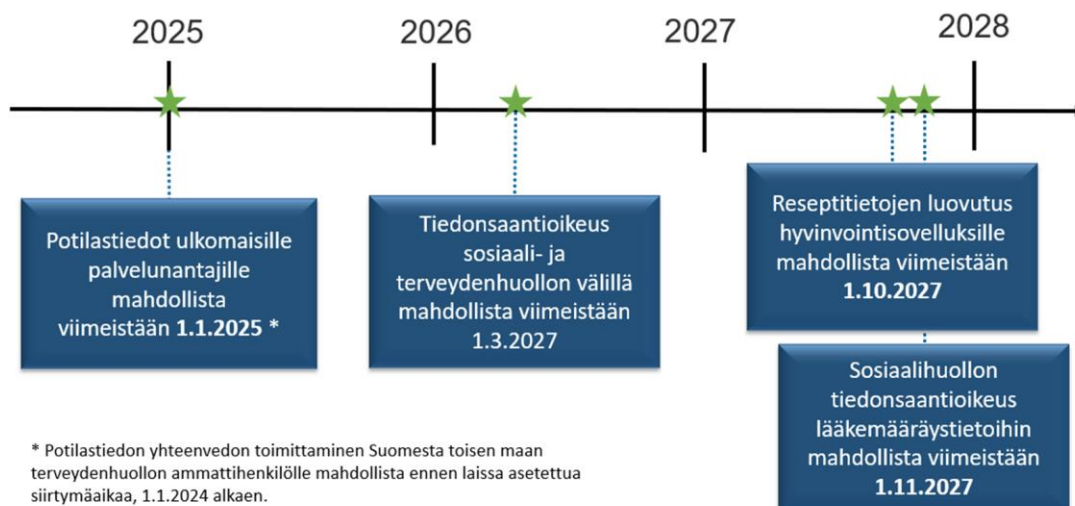
Kuva 3.1 Luovutustenhallinnan kokonaisuus

Siirtymäsäännökset koskevat seuraavia luovutustapahtumia:

- Tiedonsaantioikeus sosiaali- ja terveydenhuollon välillä
- Reseptitietojen luovutus hyvinvointisovelluksille
- Sosiaalihuollon tiedonsaantioikeus reseptikeskuksen lääkemääräystietoihin.

Nämä toiminnallisuudet edellyttävät omat, tapauskohtaiset tahdonilmaisut ja muutokset niihin toteutetaan siirtymäaikaisten puitteissa. Tässä dokumentissa on kerrottu, mitkä toiminnallisuudet toteutetaan siirtymäajan puitteissa. Luovutustoiminnallisuuksien siirtymäajat esitetään kuvassa 3.2. Muutosten tarkempi toteutusaikataulu on nähtävillä [Kanta-palvelujen julkaisuaikataulusta](#).

Laki asiakastietolain
muuttamisesta
voimaan 1.7.2024

Kuva 3.2 Luovutustoiminnallisuuden siirtymäajat

3.2 Toimijat

Sosiaali- ja terveydenhuollon luovutustenhallintaan liittyen on tunnistettu seuraavat toimijat ja sidosryhmät (kuvassa 3.3):

- **Asiakas:** Ottaa vastaan uusimman Kanta-informoinnin ja asettaa tai peruu tietojen luovutukseen liittyviä luovutuslupia, suostumuksia, luovutuskieltoja ja hätähakumerkinnän asioidessaan sosiaali- tai terveydenhuollon toimintayksikössä tai OmaKannassa. Tuottaa halutessaan hyvinvointitietoja Omatietovarantoon OmaKannan kautta.
- **Puolesta-asioiva:** huoltaja, laillinen edustaja tai valtuutettu, joka asioi asiakkaan puolesta luovutustenhallinnan toimintojen osalta.
- **Sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilö:** Asiakkaan pyynnöstä asettaa tai peruuttaa asiakastietoja koskevat tahdonilmaisut. Antaa asiakkaalle tämän pyynnöstä asiakastietoja koskevista tahdonilmaisista tulosten. Hyödyntää Kanta-palveluihin tallennettua tietoa asiakkaasta todennetun asiallisen yhteyden perusteella siinä laa-

juudessa kuin asiakas on sen mahdollistanut ja hän työtehtävänsä ja annettavan palvelun perusteella saa käyttää. Sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilö toimii siis luovutuksen saajana.

- **Palvelunantaja:** Sosiaali- ja terveydenhuollon toimija, joka järjestää, tuottaa tai toteuttaa palveluja. Julkisessa sosiaali- ja terveydenhuollossa palvelun järjestämisestä vastaava palvelunantaja on pääsääntöisesti asiakastietojen rekisterinpitäjä, Yksityisessä sosiaali- ja terveydenhuollossa asiakastietojen rekisterinpitäjä on se palvelunantaja, jonka kanssa asiakas on tehnyt sopimuksen palvelun toteuttamisesta. Työterveyshuollossa rekisterinpitäjä on se palvelunantaja, jonka kanssa työnantaja on tehnyt sopimuksen työterveyshuoltopalveluiden toteuttamisesta taikka työnantaja, joka järjestää itse työterveyshuollon.
 - Asiakastietoja voidaan luovuttaa sosiaali- ja terveydenhuollossa Kanta-palvelujen kautta rekisterinpitäjän rekisteristä toiselle rekisterinpitäjälle tiedon kuitenkin siirtymättä luovutuksen saajan rekisteriin. Asiakastietojen luovuttamista ja toimijoiden suhdetta luovutuksiin kuvataan tarkemmin terveydenhuollon osalta kappaleessa 8 ja vastaavasti sosiaalihuollon osalta kappaleessa 9.
 - Lisäksi palvelunantaja vastaa siitä, että asiakkaalle annetaan Kanta-informointi asiain yhteydessä.
- **Kansalliset toimijat:**
 - Kela toimii Kanta-palvelujen järjestäjänä ja vastaa ylläpidosta sekä kehityksestä. Lisäksi Kela toimii Tiedonhallintapalvelun, Tahdonilmaisupalvelun ja Reseptikeskuksen yhteisrekisterinpitäjänä sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajien sekä apteekkien (reseptikeskuksen osalta) kanssa. Kela toimii Omatietovarannon rekisterinpitäjänä.
 - Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos vastaa sosiaali- ja terveydenhuollon toimintamalleista ja -tavoista sekä asiakkaille annettavan informaation tietosisällöstä.
- **Asiakas- ja potilastietojärjestelmätoimittajat:** asiakas- ja potilastietojärjestelmiä kehittävä ja ylläpitävä taho, joka vastaa vaatimusten toteuttamisesta asiakas- ja potilastietojärjestelmiin perustuen asiakastietolakiin ja lakiin sähköisestä lääkemääräyksestä.

Kuva 3.3 Luovutustenhallintaan liittyvät toimijat ja sidosryhmät

4 Asiakastietojen luovutuksen seuranta ja valvonta

Asiakastietolain 10 §:n mukaan sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajan on kerättävä lokitiedot asiakasrekisterikohtaisesti kaikesta asiakas- ja hyvinvointitietojen käytöstä ja luovutuksesta seuranta ja valvontaa varten. Luovutusten osalta tämä tapahtuu Kanta-palveluissa säilytettävän luovutuslokin kautta. Luovutusloki muodostuu automaattisesti Kanta-palvelujen kautta tehtävistä luovutuksista. Muista luovutuksista luovutustiedot saadaan luovutusilmoituksen (LILM) kautta.

4.1 Luovutusloki ja luovutusilmoitukset

Sekä tietojen käyttöön että luovutukseen liittyy käyttölokirekisteri. Käyttölokirekisteriin on lain mukaan tallennettava tiedot käytetyistä asiakas- ja hyvinvointitiedoista, siitä palvelunantajasta, jonka asiakastietoja käytetään, asiakas- ja hyvinvointitietojen käyttäjästä ja yksilöivästä tunnistuksesta, tietojen käyttötarkoituksesta ja käyttöajankohdasta sekä muista käytön valvontaa ja seuranta varten tarvittavista tiedoista. Reseptikeskusta koskeviin lokitietoihin on tallennettava tiedot siitä, ketkä ovat katsoneet, muuttaneet tai muutoin käsitelleet lääkemääräyksen tai muun reseptikeskukseen tallennetun lääkehoitoa koskevan merkinnän tietoja sekä ko. toimenpiteen ajankohta.

Myös luovutuksista ja luovutuksella saatujen tietojen käytöstä tulee merkinnät käyttölokirekisteriin. Asiakas- ja potilastietojen käsittelyssä syntyvien lokitietojen hallinnan kansallisissa [vaatimusmäärittelyissä](#) kuvataan tarkemmin mm. käyttölokimerkintöjen ja käyttölokiraporttien vaatimuksia. Käyttölokeista saatavien raporttien avulla palvelunantaja seuraa ja valvoo asiakastietojen asianmukaista käyttöä ja voi vastata asiakkaiden tai viranomaisten tietopyyntöihin.

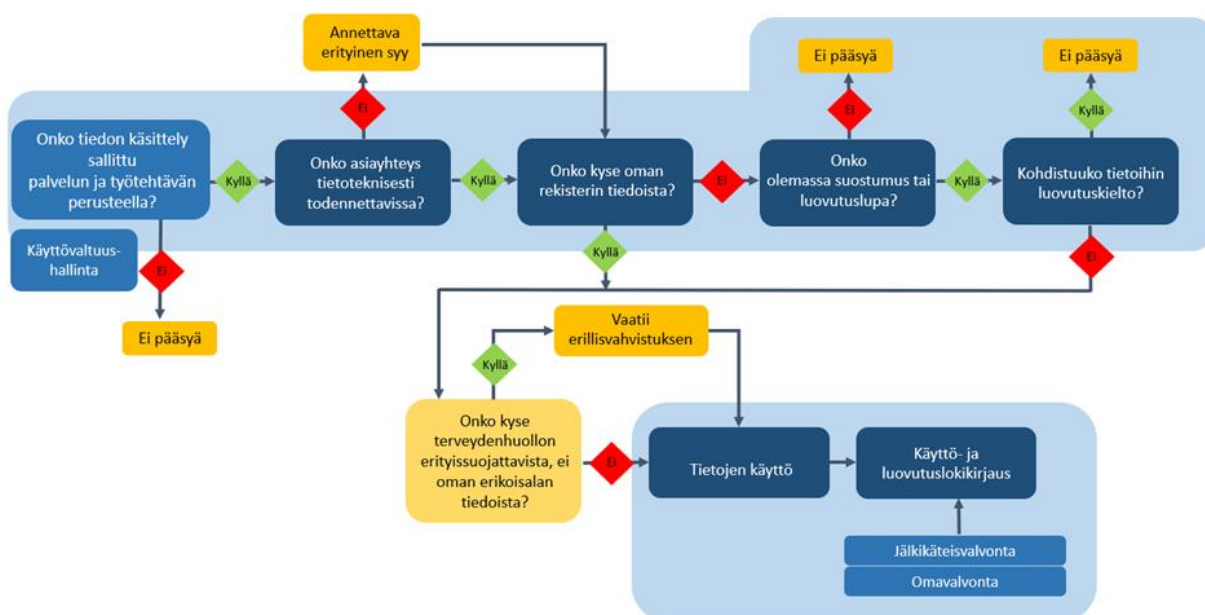
Luovutuslokirekisteriin on lain mukaan tallennettava kuvaus luovutetuista asiakastiedoista, siitä palvelunantajasta, jonka asiakastietoja luovutetaan, asiakastietojen luovuttajasta, tietojen luovutustarkoituksesta, luovutuksensaajasta, luovutusajankohdasta, luovutuksen perusteena oleva säännös taikka luovutuslupaa tai suostumusta koskevat tiedot sekä muista luovutusten valvontaa ja seurantaa varten tarvittavista tiedoista.

Kelan on kerättävä lokirekisterien säilytyspalveluun seurantaa ja valvontaa varten valtakunnallisiin tietojärjestelmäpalveluihin tallennettujen ja niiden kautta luovutettujen tietojen luovutuslokitiedot. Lokitiedoista ilmenee luovutetut tietosisällöt, luovutuksen saaja ja luovutusajankohta, muut tarvittavat tiedot sekä ammattilaisen käyttöliittymällä (Kela) käsiteltyjen tietojen käyttölokitiedot.

Asiakirjojen luovutuksesta on kyse silloin, kun asiakirjoja annetaan kyseisen rekisterinpitäjän ulkopuolelle. Kanta-palvelujen kautta tapahtuvista luovutuksista muodostuu automaattisesti luovutuslokimerkintä. Jokaisesta potilastietovarannon ulkopuolisesta luovutuksesta tulee muodostaa luovutusilmoitus (LILM). Sosiaalihuollon asiakastietovarannon ulkopuolisesta luovutuksesta tulee muodostaa joko sosiaalihuollon luovutusilmoitus tai asiakaskertomusmerkintä ”merkintä tietojen luovuttamisesta”.

Kansalaisen käyttöliittymän (OmaKannan) välityksellä voidaan asiakastietolain 74 §:n mukaisesti näyttää asiakkaalle hänen tietojensa käsittelyä koskevat luovutus- ja käyttölokitiedot lukuun ottamatta luovutuksensaajan henkilötietoja. OmaKanta-palvelusta asiakas tai hänen puolestaan asioiva pystyy näkemään tietoja asiakasta koskevien tietojen luovutuksesta. Tietojen näyttäminen perustuu luovutuslokiin. Luovutustietojen näyttämisessä on huomioitava varsinaisten asiakkaan tietojen katseluun ja näyttämiseen liittyvät rajoitukset, kuten tietojen mahdollinen viivästäminen ja tietojen luovuttamiseen huoltajalle liittyvät rajoitukset.

Kuvassa 4.1 esitetään esimerkinomaisesti asiakas- ja potilastiedon luovutukseen ja käsitteilyyn liittyvä oikeutuksen prosessi tarkastuspisteineen.

Kuva 4.1 Asiakas- ja potilastiedon luovutuksen ja käsittelyn oikeutuksen prosessiesimerkki

Asiakastietolain 77 §:n mukaan palvelunantajan, apteekin, välittäjän ja Kelan on laadittava tietoturvaan ja tietosuojaan sekä tietojärjestelmien käyttöön liittyvä tietoturvasuunnitelma. Tietoturvasuunnitelmassa on oltava selvitys mm. siitä, kuinka omavalvonta järjestetään ja toteutetaan toiminnassa. Tietoturvasuunnitelma kuvataan tarkemmin THL:n antamassa tietoturvasuunnitelmaa koskevassa määräyksessä ([Määräykset - Tiedonhallinta sosiaali- ja terveysalalla - THL](#)). Palvelunantajan on kuvattava myös tietojen luovutusten hallintaan ja luovutusten seurantaan liittyvät seikat osana tietoturvasuunnitelmaa.

Tarkemmin asiakastietojen luovutustenhallintaa on kuvattuna potilastietojen osalta [Kanta-palvelujen määräykset - Kanta.fi](#) ja [Toimintamallit ja -tavat - Tiedonhallinta sosiaali- ja terveysalalla - THL](#) -sivuilla. Sosiaalihuollon asiakastietojen osalta luovutustenhallintaa kuvataan seuraavassa käsikirjassa: [Kanta-palvelujen käsikirja sosiaalihuollon toimijoille - Kanta-palvelujen käsikirja sosiaalihuollon toimijoille - Yhteistyötilat \(yhteistyotilat.fi\)](#).

5 Tietojen luovutukseen vaikuttava keskeinen lainsäädäntö

5.1 Asiakastietolaki

[Asiakastietolaki](#) (703/2023) on sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelyä säätelevä laki. Asiakastietolain luvussa 8 säädetään asiakastietojen luovutuksista sosiaali- ja terveydenhuollossa sekä asiakastietojen luovutuksista sosiaali- ja terveydenhuollon ulkopuolelle.

Lisäksi luvussa säädetään muun ohella sosiaali- ja terveydenhuollon palveluntajien tiedonsaantioikeuksista. Uudenmaan osalta on huomioitava väliaikaista tiedonsaantioikeutta koskeva poikkeus, josta säädetään sote-voimaannpanolain 64 a §:ssä. Uudenmaan väliaikainen tiedonsaantioikeus on voimassa 31.12.2025 asti. 1.1.2026 alkaen Uudenmaan maakunnan sisäisestä tiedonsaantioikeudesta säädetään asiakastietolain 54 §:ssä.

Alla luvuissa 7–15 käsitellään luovutustenhallintaa koskevaa asiakastietolain sääntelyä. Tässä yhteydessä kuvataan lainsäädännölliset edellytykset asiakas- ja potilastietojen luovutuksille eri asiayhteyksissä ja Kanta-palveluissa.

5.1.1 Käyttöoikeudet ja asetus asiakastietojen käsittelystä

Ammattihenkilöllä on oikeus käsitellä vain työtehtävissään ja asiakkaalle annettavassa palvelussa tarvitsemiansa välttämättömiä asiakastietoja. Asiakastietojen käsittely edellyttää aina tietoteknisesti varmistettua asiakas- tai hoitosuhdetta tai muuta asiakkaan sosiaali- ja terveyspalvelun järjestämiseen ja toteuttamiseen liittyvää tehtävää.

Asiakastietolain 9 § sisältää sosiaali- ja terveysministeriölle asetuksenantovaltuuden käyttöoikeuksista sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietoihin.

[Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksessa asiakastietojen käsittelystä](#) (457/2024, asiakastietoasetus) säädetäänkin siitä, mitä tietoja sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöt ja muut asiakas- ja potilastietoja käsittelevät henkilöt saavat työtehtävänsä ja annettavan palvelun perusteella käyttää. Palveluntajan ja apteekin on määriteltävä, mitä välttämättömiä asiakastietoja sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöllä ja muulla asiakastietoja käsittelevällä henkilöllä on oikeus käyttää. Lisäksi palveluntajan on määriteltävä henkilön oikeus käsitellä tietoja ja pidettävä rekisteriä käyttäjistä käyttöoikeuksineen. Käyttöoikeudet vaikuttavat myös tietojen luovuttamiseen ja luovutuksella saatavien tietojen käyttämiseen.

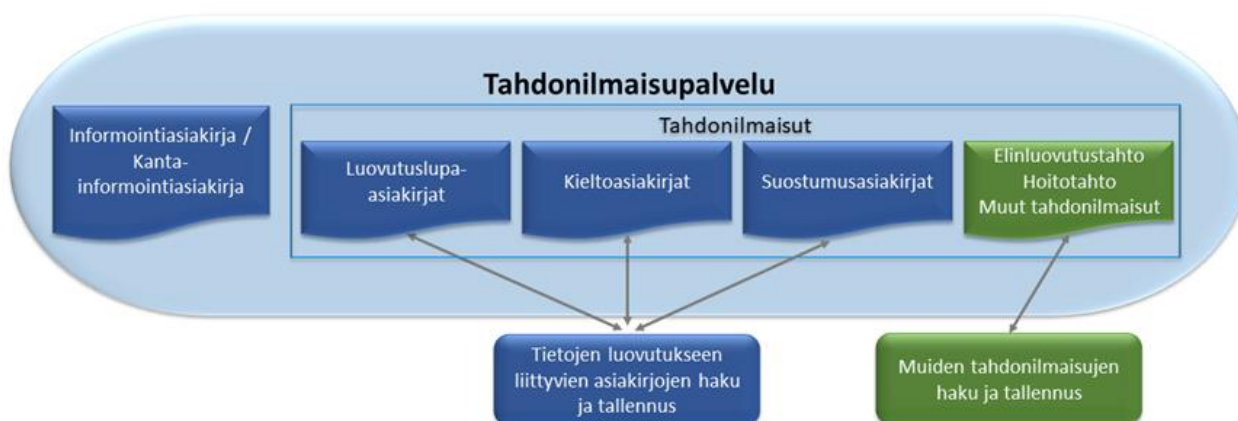
5.2 Laki sähköisestä lääkemääräyksestä

Reseptikeskukseen tallennettujen lääkemääräystietojen luovutuksista säädetään [laissa sähköisestä lääkemääräyksestä \(61/2007\)](#). Reseptitietojen luovutukset poikkeavat tältä osin muiden potilastietojen luovutuksista. Esimerkiksi laki sähköisestä lääkemääräyksestä ei edellytä asiakkaan tahdonilmaisua tietojen luovuttamiseen. Myöskään lääkkeen toimittaminen ulkomailla potilaalle ei edellytä potilaan suostumusta. Reseptitietojen luovutuksia koskevaa lainsäädäntöä on kuvattu tarkemmin luvussa 11.

6 Kanta-palvelujen Tahdonilmaisupalvelu

Tieto henkilölle annetuista informoinneista sekä henkilön antamista luovutusluvista, suostumuksista sekä luovutuskelloista tallennetaan Tahdonilmaisupalveluun. Asiakastietolain 72 §:n mukaan ”Tahdonilmaisupalveluun on tallennettava tieto henkilölle annetusta tämän lain ja sähköisestä lääkemääräyksestä annetun lain mukaisista informoinneista sekä henkilön antamista asiakastietojen luovutusta koskevista luovutusluvista, suostumuksista ja kielloista”. Tahdonilmaisupalveluun voidaan myös tallentaa tieto 1) muista asiakkaan terveyden- ja sairaanhoitoon tai sosiaalipalveluihin liittyvistä tahdonilmauksista (esim. elinluovutus- ja hoitotahto), 2) muista asiakkaan sosiaali- ja terveysalan palveluihin ja asiakastietojen käsittelyyn liittyvistä tahdonilmauksista.

Tahdonilmaisupalvelu on Kanta-palvelu, jolla ylläpidetään informointi-, luovutuslupa-, suostumus- ja kieltoasiakirjoja sekä muita sosiaali- ja terveysalan palveluihin ja asiakastietojen käsittelyyn liittyviä tahdonilmauksia (kuvassa 6.1). Tahdonilmaisupalvelun tieto on reaaliaikaista. Uusi tieto tulee siis muokkausten yhteydessä tallentaa viivytyksettä Tahdonilmaisupalveluun.

Kuva 6.1 Tahdonilmaisupalveluun tallennettavat ja sieltä haettavat asiakirjat

Tahdonilmaisupalvelusta haetaan asiakkaan Kanta-informointiasiakirja, kun tarkistetaan, onko asiakas saanut sen hetkisen voimassa olevan informoinnin. Luovutuslupa-asiakirjaa haetaan,

kun tarkistetaan, onko asiakas antanut luovutusluvan tai kun tietoja ollaan luovuttamassa toiselle sosiaali- tai terveydenhuollon palvelunantajalle. Kiellot haetaan, kun asiakas haluaa asettaa tai peruuttaa kieltojaan sosiaali- tai terveydenhuollon palvelunantajan luona tai OmaKannassa (katso myös kuva 3.1). Lisäksi luovutuslupa ja kiellot haetaan myös silloin, kun tietoja ollaan luovuttamassa paikallisesti ilman Kanta-palveluja tai luovutetaan muuten tietoja toiselle palvelunantajalle. Tahdonilmaisuja voi tehdä vain henkilö, jolla on virallinen henkilötunnus.

Kela määrittelee luovutuslupa-asiakirjan, suostumusasiakirjan ja kieltoasiakirjan tietosisällön. Luovutuslupa-asiakirjasta, suostumusasiakirjasta ja kieltoasiakirjasta on käytävä ilmi luovutusluvan, suostumuksen ja kiellon merkitys asiakastietojen käsittelyssä. Pykälässä 74 sanotaan, että henkilö voi antaa tahdonilmauksia sekä hoitaa asiakkuuteensa ja asiakas- ja hyvinvointitietojensa hallinnointiin liittyviä asioita OmaKannassa.

[Sosiaali- ja terveydenhuollon tahdonilmaisuja käsittelevien tietojärjestelmien vaatimukset ja toiminnallinen määrittely - Järjestelmäkehittäjät - Kanta.fi](#) -dokumenttiin on koottu yhteen aikaisemmin muissa dokumenteissa kuvatut Tahdonilmaisupalvelun asiakirjojen käsittelyyn liittyvät määrittelyt sekä uusien tahdonilmaisujen määrittelyt.

Kela ja kukin sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantaja ovat Tahdonilmaisupalvelun yhteisrekisterinpitäjiä. Kela vastaa yhteisrekisterinpitäjänä tietojen käytettävyydestä ja eheydestä, tietosisällön muuttumattomuudesta sekä tietojen lain mukaisesta säilyttämisestä ja hävittämisestä. Palvelunantajat vastaavat tallennettavien tietojen oikeellisuudesta sekä muista rekisterinpitäjän velvoitteista. Asiakas vastaa OmaKannan kautta tallennettavien tahdonilmaisujen oikeellisuudesta.

7 Kanta-informointi

Asiakastietolain mukaan palvelunantajan tulee informoida asiakasta hänen oikeuksistaan sekä Kanta-palveluista ja niiden yleisistä toimintaperiaatteista viimeistään silloin, kun hän asioi ensimmäistä kertaa sosiaali- ja terveydenhuollossa. Kanta-informoinnin voi vastaanottaa myös OmaKannassa. Kanta-informointi on yhteinen sosiaali- ja terveydenhuollolle.

Kanta-palvelut laajenevat ja monipuolistuvat asiakkaiden tarpeiden ja lainsäädännön kehittämisen myötä. Myös sosiaali- ja terveydenhuollon toiminnan muutokset vaikuttavat siihen, miten asiakas- ja potilastietoja käytetään. Tämän vuoksi Kanta-informoinnin sisältöä päivitetään

tarvittaessa ja informointi annetaan asiakkaille uudelleen. Kanta-informointi on tekniseltä toteutukseltaan versioituva, mikä mahdollistaa informoinnin tietosisällön muutokset ilman järjestelmämuutoksia.

Kanta-informoinnin tietosisällöstä vastaa Terveiden ja hyvinvoinnin laitos ja informaatiomateriaalista vastaa Kela. Tietosisältö on tiivistetty kuvaus siitä, mitä Kanta-palvelut ovat ja miten asiakkaan tietoja voidaan käyttää. Tämä teksti on saatavissa [Kanta.fi](#)-sivuilta ja OmaKannassa. Kansallisesti määritellyn Kanta-informoinnin tekstiä voi hyödyntää asiakkaan informoinnissa. Asiakkaalle on kerrottava myös muista hänen kannaltaan merkityksellisistä seikoista liittyen hänen asiakastietojensa käsittelyyn. Esimerkiksi informoinnin jälkeen asiakas voi antaa luovutustenhallintaa koskevia tahdonilmaisuja, joista on annettava hänelle lisätietoa. Kanta-informoinnin tukiaineistona voi hyödyntää Kanta.fi-sivuilta tulostettavissa olevaa esitettä [Kanta-palvelut ja asiakastietojen käyttö sosiaali- ja terveydenhuollossa](#).

Informoinnista pitää tehdä merkintä, joka tallennetaan Tahdonilmaisupalveluun, kun informointi annetaan asiain yhteydessä sosiaali- tai terveydenhuollossa. Tarkemmat toimintamallit ja -tavat informoinnin antamiseen löytyvät Potilastietovarannon toimintamalleista v.3.1 luku 3 [Potilaan informointi Kanta-palveluista](#) ja [Kanta-palvelujen käsikirjasta sosiaalihuollon toimijoille](#) (luku 14). Palvelunantajat laativat omaan toimintaansa soveltuvat tarkemmat toimitavat informoinnin antamiseen ja merkitsemiseen.

Kanta-informoinnin lisäksi Omatietovarannosta on oma informointi, jossa kansalaiselle kerrotaan palvelun käyttöön liittyvistä asioista. Myös EU Potilasyhteenvedosta on oma informointi, jossa kansalaiselle kerrotaan palvelusta. Nämä informoinnit voi saada toistaiseksi vain OmaKannassa.

8 Terveidenhuollon potilastietojen luovuttaminen

Potilastietovarannosta

Potilastietovarantoon tallennetaan terveydenhuollossa syntyvät potilasasiakirjat. Tietovarantoa käyttävät siihen liittyneet sekä julkiset että ne yksityiset palvelunantajat, joilla on käytössä potilastietojen käsittelyyn tarkoitettu tietojärjestelmä. Tietovarannon avulla tietoja voidaan myös hallitusti luovuttaa sosiaali- ja terveydenhuollon ulkopuolisille toimijoille.

Kuva-aineistojen tietovarantoon tallennetaan terveydenhuollossa tai muualla (esimerkiksi optikko) syntyvät asiakasta koskevat kuvantamistutkimukset. Kuvantamistutkimusten tallentami-

sen edellytyksenä on palvelutapahtuma ja sen tallennus Potilastietovarantoon. Kuvantamistutkimuksen yhteydessä tuotetut hoitoasiakirjat täydentävät kuva-aineistoja. Tällaisia hoitoasiakirjoja ovat pyyntö, tutkimusmerkintä ja lausunto, ja ne tallennetaan Potilastietovarantoon.

8.1 Potilastietovarannon tietojen luovuttaminen toiselle terveydenhuollon rekisterinpitäjälle

Terveydenhuollon potilastietoja saa luovuttaa salassapitosäädösten estämättä Potilastietovarannon välityksellä toiselle terveydenhuollon palvelunantajalle tai toiseen saman palvelunantajan potilasrekisteriin potilaan terveydenhuollon järjestämiseksi, tuottamiseksi ja toteuttamiseksi. Potilastietojen luovuttaminen rekisterinpitäjältä toiselle rekisterinpitäjälle edellyttää asiakkaan luovutuslupaa Kanta-palveluista. Luovutuksen saavalla ammattilaisella on oltava voimassa oleva hoitosuhde asiakkaaseen. Asiakkaalla on oikeus kieltää rekisterinpitäjää luovuttamasta häntä koskevia asiakastietoja toiselle rekisterinpitäjälle Potilastietovarannosta.

Luovutuksia voidaan tehdä vain, jos henkilöllä on virallinen henkilötunnus.

8.1.1 Luovutuslupa potilastietojen luovuttamiseen

Luovutuslupa on edellytys potilastietojen luovuttamiselle. Ensisijaisesti potilastietojen luovutus tulee toteuttaa Kanta-palvelujen Potilastietovarannon välityksellä. Jos tämä ei ole mahdollista, voidaan se toteuttaa muulla tavoin. 1.1.2024 voimaan tulleen [asiakastietolain](#) mukaan luovutuslupaa käytetään myös luovutettaessa potilastietoja muutoin, esimerkiksi luovutettaessa tietoja palvelunantajien yhteisen tietojärjestelmän avulla.

Luovutuslupa ilmaistaan Luovutuslupa-lomakkeella, joka tallennetaan Tahdonilmaisupalveluun. Asiakas voi halutessaan pyytää tulosteen luovutusluvastaan. Potilastietojen luovuttamisessa on mahdollista käyttää myös EU tietosuoja-asetuksen mukaista suostumusta, mikäli palvelunantaja arvioi sen soveltuvan kyseisten tietojen luovuttamiseen.

Ennen 1.1.2024 annettua luovutuslupaa on mahdollista hyödyntää vain Kannan kautta tapahtuvissa luovutuksissa. Potilastietovarannon teknisissä määrittelyissä kuvataan, miten potilastietojärjestelmässä voidaan automaattisesti tunnistaa, onko asiakkaalla vanhan vai uuden lain mukainen luovutuslupa.

8.1.2 Terveysthuollon palvelunantajan tiedonsaantioikeus

Jos potilaalla ei ole muistisairaudesta, mielenterveyden häiriön, kehitysvammaisuuden tai vastaavan syyn takia edellytyksiä arvioida annettavan luovutuslupan merkitystä, eikä hänellä ole laillista edustajaa taikka jos luovutuslupaa ei voida saada potilaan tajuttomuuden tai muun siihen verrattavan syyn vuoksi, on palvelunantajalla salassapitosäännösten estämättä oikeus saada ja käyttää muiden terveydenhuollon palvelunantajien välttämättömiä potilastietoja potilaan välttämättömän terveysthuollon järjestämiseksi tai toteuttamiseksi ilman potilaan antamaa luovutuslupaa. Luovutuslupan ohittavat haut voidaan tehdä ns. hätähaun palvelupyyntöillä.

Luovutus tiedonsaantioikeuden pohjalta ei edellytä, että potilas on informoitu Kanta-palveluista. Välttämättömät potilastiedot voivat sisältää kieltojen alaisia tietoja, tästä ja kieltojen toiminnoista hätätilanteissa tarkemmin luvussa "Kieltojen vaikutus hätätilanteissa".

Lisäksi terveydenhuollon palvelunantaja saa luovuttaa potilaan tutkimuksen ja hoidon järjestämiseksi välttämättömiä potilastietoja sekä yhteenvedon annetuista hoidoista potilaan kanssa sovitulle terveydenhuollon palvelunantajalle (AsTL 54 § 5 mom.). Luovuttaminen edellyttää kuitenkin sitä, että potilaan kanssa on sovittu esimerkiksi lähetteen tekemisestä, hoitovastuun siirtämisestä tai muiden palvelunantajien osallistumisesta tutkimukseen tai hoitoon. Kyse on siis tietojen luovuttamisesta lähetteen ja hoitopalautteen yhteydessä riippumatta siitä, onko potilas antanut luovutuslupaa tai tehnyt kieltä. Tätä terveydenhuollon tiedonsaantioikeutta ei ole mahdollista toteuttaa Kanta-palvelujen välityksellä.

8.1.3 Kieltojen asettaminen

Asiakas voi asettaa ja peruuttaa kiellon OmaKanta-palvelussa tai asioidessaan terveydenhuollon palvelunantajalla, joka on liittynyt Kanta-palveluihin. Kiellot ovat voimassa toistaiseksi ja ne voi peruuttaa. Kieltoasiakirjan tallennus edellyttää potilaan informointia.

Potilaan laillisella edustajalla tai huoltajalla on oikeus tehdä ja peruuttaa luovutuskieitoja edustamansa henkilön puolesta. Alaikäisen henkilön ollessa kyseessä huoltajalla tai laillisella edustajalla ei ole oikeutta tietojen luovutukseen kieltämiseen hätätilanteissa.

Jos asiakas asettaa kiellon asioidessaan palvelunantajan luona, on palvelunantajan tallennettava tieto annettusta kiellosta Kanta-palvelujen Tahdonilmaisupalveluun viivytyksettä. Asiakkaalla on tässä yhteydessä oikeus pyytää kiellon vastaanottajaa tulostamaan kieltoyhteenvedo itselleen. Tulostettavissa on myös erillinen huoltajan versio kieltoyhteenvedoista, jossa ei näy niitä palvelutapahtumia, joiden näyttämisen alaikäinen on huoltajiltaan kieltänyt.

8.1.4 Kieltojen kohdistaminen terveydenhuollon potilastietoihin

Asiakastietolain mukaan luovutuskiellot voidaan kohdistaa 1.1.2024 alkaen:

- Kaikkiin potilastietoihin (laaja luovutuskielto). Kattaa potilastietovarantoon jo tallennetut tiedot sekä tulevaisuudessa tallennettavat tiedot.
- Julkisen terveydenhuollon rekisterinpitäjään ja sen rekisteriin
- Yksityisen työterveyshuollon rekisteriin
- Yksittäiseen palvelutapahtumaan.

8.1.5 Luovutuskieltoasiakirjojen kaksi versiota

Potilastietovarannossa on 1.1.2024 alkaen tuettuna kaksi versiota luovutuskieltoasiakirjasta: Aiemmalla kieltoasiakirjalla (version tunniste 20120110) on yksityiskohtaisten luovutuskieltojen ja hätätilannehaun käsittely. Tällä lomakkeella ei vielä ole mahdollista asettaa laajaa luovutuskieltoa.

Uudemmallalla, 1.1.2024 käyttöön otetulla, kieltoasiakirjan versiolla (version tunniste 20240101) on edellisen lomakeversion sisältöjen lisäksi mukana myös laajan luovutuskiellon käsittely sekä yksityisen terveydenhuollon työterveyden rekisterien kieltomahdollisuus. Uudessa lomakeversiossa on myös mahdollisuus kirjata tieto kiellon asettajasta puolesta-asioinnissa.

8.1.6 Kieltojen vaikutus hätätilanteissa

Asiakas voi kieltolomakkeessa ilmoittaa, että kiellot eivät ole voimassa hätätilanteessa. Hätähakumerkinnän voi tehdä OmaKanta-palvelussa tai asioinnin yhteydessä terveydenhuollon palvelunantajalla, joka on liittynyt Kanta-palveluiden Potilastietovarantoon.

Jos asiakas on ilmoittanut, että kiellot ovat voimassa myös hätätilanteessa, niin kiellot ovat voimassa myös tilanteissa, jossa asiakas on kykenemätön perumaan tekemänsä kiellot. Näitä tilanteita on mm. muistisairaus, mielenterveyden häiriö tai tajuttomuus äkillisen sairauden tai loukkaantumisen vuoksi.

8.1.7 Tilanteet, joissa asiakkaalla ei ole kielto-oikeutta

Rekisterinpitäjän sisällä asiakkaalla ei ole kielto-oikeutta, eli saman palvelunantajan toinen terveydenhuollon ammattilainen näkee potilasta hoitaessaan muut saman palvelunantajan aiemmin tehdyt kirjaukset.

Myös ostopalveluna tai palveluseteliä käytettäessä ostopalvelun toteuttaja näkee kirjaukset palvelunjärjestäjän rekisteristä Potilastietovarannosta.

Asiakkaan asettamia kieltoja ei myöskään huomioida, kun potilasyhteenvedon tietoja välitetään toisen EU-maan palveluntarjoajille (ks. tarkemmin luku 14).

8.2 Uudenmaan maakunnan tiedonsaantioikeus

8.2.1 Uudenmaan maakunnan väliaikainen tiedonsaantioikeus

Uudenmaan julkisen terveydenhuollon palveluntarjoajan tiedonsaantioikeus toisen Uudenmaan julkisen palveluntarjoajan potilastietoihin määräytyy edellä mainitusta poiketen siten, ettei luovutus edellytä potilaan antamaa luovutuslupaa. [Sote-voimaannpanolain 64 a §:ssä](#) säädetään Uudenmaan maakunnan väliaikaisesta tiedonsaantioikeudesta seuraavasti:

"Uudenmaan maakunnassa potilasta hoitavalla hyvinvointialueen, Helsingin kaupungin ja HUS-yhtymän terveystaluuja järjestävällä ja toteuttavalla viranomaisella ja sen lukuun toimivalla on oikeus salassapitosäännösten estämättä saada ja käyttää toisen Uudenmaan maakunnan hyvinvointialueen, Helsingin kaupungin ja HUS-yhtymän terveystaluuja järjestämisestä vastaavan toimivaltaisen viranomaisen potilastietoja potilaan hoidon edellyttämässä laajuudessa. Potilaalla on oikeus kieltää tietojensa luovuttaminen. Potilasta on informoitava kielto-oikeudesta ja siihen liittyvistä menettelytavoista siten, kuin sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä annetun lain (784/2021), jäljempänä asiakastietolaki, 16 §:ssä säädetään. Asiakastietolain luvussa 8 tarkoitettu kielto koskee Uudenmaan hyvinvointialueiden, Helsingin kaupungin ja HUS-yhtymän toiminnassa muitakin kuin valtakunnallisten tietojärjestelmäpalvelujen kautta tehtäviä potilastietojen luovutuksia."

Laki ja Uudenmaan maakunnan väliaikainen tiedonsaantioikeus on voimassa 31.12.2025 asti.

8.2.2 Uudenmaan maakunnan tiedonsaantioikeus 1.1.2026 alkaen

1.1.2026 alkaen Uudenmaan maakunnan tiedonsaantioikeudesta tulee pysyvä ratkaisu, ja siitä säädetään asiakastietolain 54 §:ssä seuraavasti:

"Terveydenhuollon palveluntarjoajalla on oikeus saada ja käyttää muiden terveydenhuollon palveluntarjoajien potilastietoja potilaan terveystaluuja järjestämiseksi ja toteuttamiseksi. Tiedonsaantioikeuden edellytyksenä on asiakkaan antama luovutuslupa. Luovutuslupa koskee kaikkia potilaan potilastietoja, ja sen laajuutta voi rajata kieltojen avulla. *Uudenmaan maakun-*

nassa potilasta hoitavalla hyvinvointialueen, Helsingin kaupungin ja HUS-yhtymän terveystalveluja järjestävällä ja toteuttavalla viranomaisella ja sen lukuun toimivalla on kuitenkin oikeus salassapitosäännösten estämättä saada ja käyttää toisen Uudenmaan maakunnan hyvinvointialueen, Helsingin kaupungin ja HUS-yhtymän terveystalvelujen järjestämisestä vastaavan toimivaltaisen viranomaisen potilastietoja potilaan hoidon edellyttämässä laajuudessa, ja potilaalla on oikeus kieltää tietojensa luovuttaminen. Reseptikeskukseen tallennettujen lääkemääräysten ja muiden lääkehoitoa koskevien merkintöjen luovuttamisesta säädetään lääkemääräyslain 13 §:ssä."

Uudenmaan julkisen terveydenhuollon palvelunantajan tiedonsaantioikeus toisen Uudenmaan julkisen palvelunantajan potilastietoihin ei siis edellytä potilaan antamaa luovutuslupaa, mutta potilas voi asettaa luovutuksen estäviä kieltoja.

8.3 Potilastietovarannon tietojen luovuttaminen hyvinvointisovelluksille

Kanta-palveluissa olevat potilastiedot voidaan luovuttaa asiakkaalle hänen käytössään olevaan hyvinvointisovellukseen. Potilastietovarannossa olevien potilastietojen näyttämisestä ja toimittamisesta hyvinvointisovelluksen välityksellä säädetään [Asiakastietolain 74 §](#):ssä. Potilastietojen luovuttaminen hyvinvointisovellukseen on mahdollista Kanta-palveluihin liittyneillä ja sertifioiduilla A-luokan hyvinvointisovelluksilla, jotka ovat ottaneet palvelun käyttöön. Sertifiointi tapahtuu asiakastietolain ja [THL:n määräysten](#) 4/2024 ja 5/2024 mukaisesti. Hyvinvointisovellusten tulee täyttää saavutettavuusvaatimukset ja toiminnallisuutta koskevien vaatimusten täyttymisen edellytyksenä on, että sovellus edistää kansalaisen terveyttä ja hyvinvointia (asiakastietolaki 84 §). [Hyvinvointisovellusten rajapintaa potilastietoihin koskevat vaatimukset ja toiminnalliset määrittelyt](#) löytyvät oheisesta linkistä.

Palvelun käyttö on asiakkaalle vapaaehtoista. Saadakseen tiedot Potilastietovarannosta hyvinvointisovellukseen asiakkaan tulee ottaa hyvinvointisovellus käyttöön ja hyväksyä tietojen luovutus. Hyväksyntä tietojen luovutuksesta tehdään hyvinvointisovelluksen kautta Kelan ylläpitämän auktorisointipalvelun luvituskäyttöliittymässä ja hyväksyntä tallennetaan Kanta-palvelujen tahdonilmaisupalveluun. Auktorisointipalvelun luvituskäyttöliittymässä asiakkaalta pyydetään hyväksyntää niiden tietokokonaisuuksien luovuttamiseen, joita hyvinvointisovelluksen on tarkoitus hyödyntää ja jotka ovat hyvinvointisovelluksen käyttötarkoituksen mukaisia. Kanta-palvelut luovuttaa Potilastietovarannosta kansalaiselle hyvinvointisovellukseen ne tietokokonaisuudet, joihin kansalainen on antanut hyväksynnän. Rajapinnan avulla luovutettavia tietokokonaisuuksia ovat potilaskertomukset, diagnoosit, riskitiedot, toimenpiteet, fysiologiset mittaukset, rokotustiedot, laboratoriotutkimukset, kuvantamistutkimukset, ajanvaraustiedot, sekä terveys- ja hoitosuunnitelmat.

9 Sosiaalihuollon asiakastietojen luovuttaminen Sosiaalihuollon asiakastietovarannosta

Sosiaalihuollon asiakastietovarantoon tallennetaan sosiaalihuollon palvelutehtävissä syntyvät asiakasta koskevat asiakasasiakirjat. Asiakastietovarantoa käyttävät sekä julkiset palvelunantajat että ne yksityiset palvelunantajat, joilla on käytössään asiakastietojen käsittelyyn tarkoitettu tietojärjestelmä.

Kanta-informointi kattaa myös sosiaalihuollon, vaikka sosiaalihuoltoon asiakastietojen luovutuksiin liittyvät ominaisuudet toteutetaan siirtymäsäännösten mukaisesti. Seuraavassa on kuvattu sosiaalihuollon luovutustenhallinta sellaisena, kun kaikki luovutustenhallintaan liittyvät toiminnot on toteutettu.

9.1 Sosiaalihuollon asiakastietovarannon tietojen luovuttaminen toiselle sosiaalihuollon rekisteripitäjälle

Asiakkaan sosiaalihuollon asiakastietoja voidaan luovuttaa Sosiaalihuollon asiakastietovarannosta rekisterinpitäjältä toiselle rekisterinpitäjälle. Asiakastietojen luovuttaminen edellyttää asiakkaan Kanta-informointia sekä luovutuslupaa tietojen luovutukseen. Lisäksi asiakkaalla on oltava voimassa oleva asiakkuus luovutuksen saavalla rekisterinpitäjällä. Asiakkaalla on oikeus kieltää rekisterinpitäjää luovuttamasta häntä koskevia asiakastietoja toiselle rekisterinpitäjälle Sosiaalihuollon asiakastietovarannosta.

Sosiaalihuollon asiakastietovarannosta luovutettavia tietoja on rajattu kansallisen linjauksen mukaisesti siten, että toiselle sosiaalihuollon rekisterinpitäjälle ei luovuteta seuraavia tietoja:

- Asiakkaan turvakiellon alaiset tiedot
- Vanhoina asiakastietoina tallennetut tiedot
- Ensimmäisen vaiheen asiakasasiakirjoina tallennetut tiedot
- Turvakotipalvelun asiakastiedot

9.1.1 Luovutuslupa

Asiakas voi antaa ja peruuttaa luovutusluvan OmaKanta-palvelussa tai asioidessaan sosiaalihuollossa. Jos asiakas antaa luovutusluvan tai peruuttaa sen asioidessaan sosiaalihuollossa, hänellä on oikeus pyytää luovutusluvan vastaanottajaa tulostamaan luovutuslupa itselleen.

Palvelunantajan on tallennettava tieto annetusta luovutusluvasta Kanta-palvelujen Tahdonilmaisupalveluun viivytyksettä. Asiakkaan antama luovutuslupa on voimassa toistaiseksi ja hän voi peruuttaa sen. Luovutuslupan tallentaminen edellyttää asiakkaan informointia. Jos asiakas ei anna luovutuslupaa tietojensa luovuttamiseen, tämä tarkoittaa kaikkien asiakastietojen luovutuskieltoa.

Luovutuslupa on edellytys tietojen luovuttamiselle Sosiaalihuollon asiakastietovarannosta sekä luovutettaessa asiakastietoja muutoin palvelunantajien yhteisen tietojärjestelmän avulla. Lain mukaan luovutuslupaa käytetään niin Kanta-palveluiden kautta tehtävissä kuin paikallisesti tehtävissä luovutuksissa. Asiakastietojen luovutus tulee toteuttaa ensisijaisesti Kanta-palvelujen välityksellä. Jos tämä ei ole mahdollista, voidaan se toteuttaa muulla tavoin. Luovutuslupan hyödyntäminen Kanta-palveluista on mahdollista sen jälkeen, kun palvelunantaja on liittynyt Kanta-palvelujen käyttäjäksi ja ottanut käyttöön luovutushallinnan toiminnallisuudet. Luovutuslupa ilmaistaan Luovutuslupa-asiakirjalla, joka arkistoidaan Tahdonilmaisupalveluun.

9.1.2 Sosiaalihuollon palvelunantajan tiedonsaantioikeus

[Asiakastietolain 55 §:ssä](#) on säädetty seuraavista tilanteista, joissa sosiaalihuollon palvelunantajan tiedonsaantioikeus ei edellytä asiakkaan lupaa asiakastietojen luovuttamiseen:

- Tilanteessa, jossa asiakkaalla ei ole muistisairauden, mielenterveyden häiriön, kehitysvammaisuuden tai vastaavan syyn takia edellytyksiä arvioida annettavan luovutuslupan merkitystä eikä hänellä ole laillista edustajaa, on palvelunantajalla salassapitosäännösten estämättä oikeus saada ja käyttää muiden sosiaalihuollon palvelunantajien välttämättömiä sosiaalihuollon asiakastietoja sosiaalihuollon asiakkaan välttämättömän sosiaalipalvelun järjestämiseksi tai toteuttamiseksi.
- Lisäksi sosiaalihuollon viranomaisella on oikeus saada muilta sosiaalihuollon palvelunantajilta sosiaalihuollon asiakassuhteeseen olennaisesti vaikuttavat tiedot ja selvitykset, jotka viranomaiselle laissa säädetyn tehtävän vuoksi ovat välttämättömiä asiakkaan sosiaalihuollon tarpeen selvittämiseksi, sosiaalihuollon järjestämiseksi ja siihen liittyvien toimenpiteiden toteuttamiseksi sekä palvelunantajalle annettujen tietojen tarkistamista varten.

Ensimmäiseksi mainittu koskee sekä yksityistä että julkista sosiaalihuollon palvelunantajaa. Toiseksi mainittu tilanne taas koskee vain sosiaalihuollon viranomaistahoa. Kun asiakastietolain 55 §:n mukainen tiedonsaantioikeus toteutetaan Kanta-palvelujen välityksellä, vastaa tietoja hakeva osapuoli siitä, että tietojen luovutusta koskevat lakisääteiset edellytykset täyttyvät.

9.1.3 Kieltojen asettaminen

Asiakas voi asettaa ja peruuttaa kiellon OmaKanta-palvelussa tai asioidessaan sosiaalihuollossa. Jos asiakas asettaa kiellon asioidessaan sosiaalihuollossa, hänellä on oikeus pyytää kiellon vastaanottajaa tulostamaan kiello itselleen. Palvelunantajan on tallennettava tieto annetusta kiellosta Kanta-palvelujen Tahdonilmaisupalveluun viivytyksettä. Asiakkaan tekemä kiello on voimassa toistaiseksi ja hän voi peruuttaa sen. Kiellon tallentaminen edellyttää asiakkaan informointia.

Luovutuskielloja voi asettaa sen jälkeen, kun tietojen luovuttamista koskevat toiminnot on otettu käyttöön palvelunantajien käyttämissä asiakastietojärjestelmissä.

9.1.4 Kieltojen kohdistaminen sosiaalihuollon asiakastietoihin

Sosiaalihuollon asiakastietovarannossa olevia tietoja koskeva luovutuskiello voidaan kohdistaa:

- Yksittäiseen sosiaalihuollon asiakasasiakirjaan
- Sosiaalihuollon palvelutehtävään (esimerkiksi iäkkäiden palvelut, lapsiperheiden palvelut ja vammaispalvelut)
- Sosiaalihuollon rekisterinpitäjään

9.1.5 Luovutusluvan ja kieltojen tulostaminen asiakkaalle

Asiakas voi halutessaan pyytää tulosteen luovutusluvastaan tai kielloistaan. Asiakastietojärjestelmä hakee Kanta-palvelusta PDF-tulosteen, joka sisältää tiedot voimassa olevasta luovutusluvasta tai voimassa olevista kielloista.

9.1.6 Tilanteet, joissa asiakkaalla ei ole kiello-oikeutta

Rekisterinpitäjän sisällä asiakkaalla ei ole kiello-oikeutta. Asiakkaalla ei siis ole oikeutta kieltää asiakastietojensa käsittelyä rekisterinpitäjän omassa toiminnassa. Asiakas ei voi myöskään kieltää tietojensa luovuttamista palveluntuottajalle, jolla on rekisterinkäyttöoikeus. Rekisterinkäyttöoikeus on palveluntuottajalla, joka toteuttaa asiakkaalle sosiaalipalvelun palvelun-

järjestäjän lukuun esimerkiksi maksusitoumuksella tai palvelusetelillä. Asiakas ei voi myöskään kieltää tietojensa luovutusta tilanteessa, jossa tietoja hakevalla sosiaalihuollon ammattihenkilöllä on lakisääteinen oikeus välttämättömiin asiakastietoihin.

10 Tiedonsaantioikeus sosiaali- ja terveydenhuollon välillä

Tiedonsaantioikeus sosiaali- ja terveydenhuollon välillä mahdollistaa välttämättömien asiakastietojen sujuvan hyödyntämisen toteutettaessa sosiaali- terveydenhuollon yhteistä palvelua. Tällöin sosiaali- ja terveydenhuollon toimipisteessä yhteisen palvelun toteuttamiseen osallistuvilla henkilöillä on oikeus saada ja käyttää palvelun toteuttamisen kannalta välttämättömiä asiakastietoja ilman luovutuslupaa. (AsTL 53 § 1 mom.) Sosiaali- ja terveydenhuollon yhteisesti toteutettavien palvelujen asiakastietojen käsittelyä kuvataan tarkemmin [Oppaassa sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä](#) (luku 9).

Asiakastietolaki mahdollistaa sosiaali- ja terveydenhuollon toimialojen väliset luovutukset asiakkaan antaman luovutuslupan perusteella. Toisen toimialan asiakastietojen käsittely perustuu käsittelijän lakisääteiseen tehtävään. Toimialojen välille annettavan luovutuslupan sisällön ja käyttöalan määrittelee asiakas. Asiakas yksilöi luovutusluvassaan, mitä tietoja toisen toimialan palvelunantajalla on oikeus saada ja käyttää sosiaali- tai terveystalouden järjestämiseksi ja toteuttamiseksi. Lisäksi laki mahdollistaa 53 §:n 5–6 mukaisissa tilanteissa (tarkemmin kohdassa 10.1.3) toisen toimialan tietojen hakemisen ilman luovutuslupaa, mikäli pykälässä säädetyt edellytykset täyttyvät. Toimialojen väliset luovutusluvut on mahdollista antaa OmaKannassa tai Kanta-palveluihin liittyneen sosiaali- tai terveydenhuollon palvelunantajan luona asioidessa. Edellä mainitut toimialojen väliset luovutusluvut tallennetaan Kanta-palvelujen Tahdonilmaisupalveluun. [Tahdonilmaisupalvelun toiminnallisessa määrittelyssä](#) (luku 3) kuvataan tarkemmin Tahdonilmaisupalveluun tallennettavista asiakirjoista, niiden käsittelystä sekä toiminnallisista vaatimuksista ko. asiakirjoja käsitteleville tietojärjestelmille.

Lain siirtymäsäännöksen mukaisesti tiedonsaantioikeus sosiaali- ja terveydenhuollon välillä tulee toteuttaa Kanta-palveluihin viimeistään 1.3.2027 mennessä. Ennen kuin tiedonsaantioikeus toteutuu Kanta-palvelujen välityksellä, tulee palvelunantajien toteuttaa sosiaali- ja terveydenhuollon välinen tiedonsaantioikeus muulla tavoin. Kanta-palveluihin tallennettua luovutuslupaa hyödynnetään myös muissa kuin Kanta-palvelujen kautta tehtävissä luovutuksissa silloin, kun tiedonsaantioikeus määräytyy asiakastietolain mukaisesti.

Asiakastietolain 6 § mahdollistaa asiakasta koskevien tietojen luovuttamisen asiakkaan suostumuksella. Henkilötietojen luovutuksissa suostumus tarvitaan sosiaali- ja terveydenhuollossa seuraavissa tilanteissa: a) kun asiakastietoja luovutetaan palvelunantajan henkilörekisteristä

muuten kuin Kanta-palvelujen välityksellä, jollei käytetä Kanta-palveluihin tallennettua luovutuslupaa, b) kun Omatietovarannossa olevia asiakkaan itsensä tuottamia ja hallinnoimia hyvinvointitietoja luovutetaan Kanta-palvelujen kautta palvelunantajalle, c) kun potilasyhteenvedon tietoja välitetään rajat ylittävissä terveyspalveluissa toisen EU-maan palvelunantajille, d) kun asiakastietoja luovutetaan sosiaali- ja terveydenhuollon ulkopuolelle.

10.1 Sosiaali- ja terveydenhuollon välisen luovutusluvan kohdentaminen

Sosiaali- ja terveydenhuollon toimialojen välisen luovutusluvan kohdentumisesta säädetään sosiaali- ja terveysministeriön antamalla asetuksella sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä ([457/2024, asiakastietoasetus](#)). Asiakas voi antaa toimialojen välille luovutusluvan luovuttaa sosiaalihuollon asiakastietoja terveydenhuoltoon tai luvan luovuttaa potilastietoja sosiaalihuoltoon. Asiakastietoasetuksen (25 §) mukaan asiakas voi kohdentaa potilastietoja ja/tai sosiaalihuollon asiakastietoja koskevan luovutusluvan palvelunantajan, tietojen ja/tai ajan perusteella.

Toimialojen välille annettavien luovutuslupien sisältö määräytyy alla kuvatun mukaisesti. Toimialan sisäiset kiellot eivät vaikuta toimialojen välisiin luovutuslupiin, eikä niitä oteta huomioon toimialojen välisissä luovutuksissa. Luovutuslupa on voimassa toistaiseksi, ja sitä voi halutessaan muuttaa tai sen voi peruuttaa.

10.1.1 Lupa luovuttaa potilastietoja sosiaalihuoltoon

Palvelunantajan perusteella asiakas voi kohdentaa luovutusluvan siten, että potilastietoja voidaan luovuttaa:

1. kaikkien hyvinvointialueiden ja Helsingin kaupungin järjestämään sosiaalihuoltoon,
2. nimeämälleen valtion sosiaalihuollon toimintayksikölle ja/tai
3. nimeämälleen yksityisen sosiaalihuollon päävastuulliselle palvelunantajalle ja sen yhteydessä toimiville muille palvelunantajille.

Tietojen perusteella asiakas voi kohdentaa luovutusluvan siten, että sen perusteella voi luovuttaa:

1. asiakastietolain 71 §:n mukaisesti valtakunnallisiin tietojärjestelmäpalveluihin kuuluvassa tiedonhallintapalvelussa koostetun keskeisten potilastietojen potilasyhteenvedon,
2. kaikki potilaan palvelutapahtumista kirjattavat merkinnät ja/tai
3. muita viranomaisia ja tahoja varten terveydenhuollossa laadittuja lausuntoja tai todistuksia.

Lisäksi potilastietoja koskevan luovutusluvan voi kohdentaa koskemaan henkilön valitsemalla aikavälillä kirjattuja asiakastietoja.

10.1.2 Lupa luovuttaa sosiaalihuollon asiakastietoja terveydenhuoltoon

Palvelunantajan perusteella asiakas voi kohdentaa luovutusluvan siten, että sosiaalihuollon asiakastietoja voidaan luovuttaa:

1. kaikkien hyvinvointialueiden, Helsingin kaupungin ja HUS-yhtymän järjestämään terveydenhuoltoon,
2. nimeämälleen valtion terveydenhuollon toimintayksikölle tai puolustusvoimien terveydenhuollolle ja/tai
3. nimeämälleen yksityisen terveydenhuollon päävastuulliselle palvelunantajalle ja sen yhteydessä toimiville muille palvelunantajille.

Tietojen perusteella asiakas voi kohdentaa luovutusluvan palvelutehtävin siten, että sen perusteella voi luovuttaa asiakkaan nimeämiin palvelutehtävään tai palvelutehtäviin kuuluvat sosiaalihuollon asiakastiedot.

Lisäksi sosiaalihuollon asiakastietoja koskevan luovutusluvan voi kohdentaa koskemaan henkilön valitsemalla aikavälillä kirjattuja asiakastietoja.

10.1.3 Tiedonsaantioikeus sosiaali- ja terveyspalvelujen välillä erityistilanteissa ilman luovutuslupaa

Asiakastietolain (53 § 5 mom.) mukaan: "sosiaalihuollon palvelunantajalla on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada ja käyttää välttämättömiä potilastietoja asiakkaan sosiaalipalvelun järjestämiseksi tai toteuttamiseksi, jos asiakkaalla ei ole muistisairauden, mielenterveyden häiriön, kehitysvammaisuuden tai vastaavan syyn takia edellytyksiä arvioida annettavan luovutusluvan merkitystä eikä hänellä ole laillista edustajaa. Lisäksi sosiaalihuollon viranomaisella on oikeus saada terveydenhuollon palvelunantajilta sosiaalihuollon asiakassuhteeseen olennaisesti vaikuttavat tiedot ja selvitykset, jotka viranomaiselle laissa säädetyn tehtävän vuoksi ovat välttämättömiä asiakkaan sosiaalihuollon tarpeen selvittämiseksi, sosiaalihuollon järjestämiseksi ja siihen liittyvien toimenpiteiden toteuttamiseksi sekä viranomaiselle annettujen tietojen tarkistamista varten".

Vastaavasti (asiakastietolain 53 § 6 mom.) "terveydenhuollon palvelunantajalla on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada ja käyttää välttämättömiä sosiaalihuollon asiakastietoja

asiakkaan terveystietojen järjestämiseksi tai toteuttamiseksi, jos asiakkaalla ei ole muistisairauden, mielenterveyden häiriön, kehitysvammaisuuden tai vastaavan syyn takia edellytyksiä arvioida annettavan luovutusluvan merkitystä eikä hänellä ole laillista edustajaa".

Lisäksi sosiaalihuollon viranomaisella on asiakastietolain (53 § 5 mom.) mukaan oikeus saada terveydenhuollon palvelunantajilta sosiaalihuollon asiakassuhteeseen olennaisesti vaikuttavat tiedot ja selvitykset, jotka viranomaiselle laissa säädetyn tehtävän vuoksi ovat välttämättömiä asiakkaan sosiaalihuollon tarpeen selvittämiseksi, sosiaalihuollon järjestämiseksi ja siihen liittyvien toimenpiteiden toteuttamiseksi sekä viranomaiselle annettujen tietojen tarkistamista varten.

10.1.4 Luovutusluvan tulostaminen asiakkaalle

Luovutusluvan vastaanottajan on annettava asiakkaan pyynnöstä hänelle tuloste luovutusluvasta tai kyseinen asiakirja tulee tarvittaessa antaa hänelle muulla saavutettavalla tavalla. Asiakas- tai potilastietojärjestelmä hakee Kanta-palvelusta PDF-tulosteen, joka sisältää tiedot voimassa olevasta luovutusluvasta.

11 Lääkitystietojen luovuttaminen Reseptikeskuksesta

Reseptikeskus on Kanta-palvelujen tietokanta, jonne reseptit tallennetaan keskitetysti. Reseptikeskus sisältää sähköiset lääkemääräykset, apteekkien tallentamat lääkemääräykset, lääkkeiden toimitustiedot, sote-palvelunantajien potilaalle luovuttamia lääkkeitä koskevat tiedot sekä myöhemmin toteutettavat lääkehoidon toteuttamiseen ja arviointiin liittyvät merkinnät. Reseptikeskusta hyödyntävät terveyden- ja sosiaalihuollon toimijat sekä apteekit. Kanta-informointi kattaa myös Reseptikeskukseen tallennetut lääkitystiedot.

11.1 Reseptikeskuksen tietojen luovuttaminen

Lain sähköisestä lääkemääräyksestä 13 §:n mukaan " Reseptikeskuksessa olevia valtakunnallisen lääkityslistan tietoja potilaalle määrätyistä lääkkeistä ja niihin liittyvistä merkinnöistä saa luovuttaa salassapitosäädösten estämättä terveydenhuollon ja sosiaalihuollon palvelunantajille ja lääkkeen määrääjälle potilaan terveyden- ja sairaanhoidon järjestämiseksi ja toteuttamiseksi. " Samassa pykälässä on säädetty potilaan oikeudesta kieltää mainittujen tietojen luovuttaminen ja tilanteista, joissa tiedot voidaan luovuttaa potilaan tekemästä kiellosta huolimatta (13 §:n 3 momentti).

Reseptitietojen luovuttaminen Kanta-palvelujen kautta perustuu asiakkaan asettamiin kielloihin. Reseptitietojen luovutus ei edellytä asiakkaan tahdonilmaisua. Kanta.fi-sivuilla löytyvät taulukkomuotoiset esitykset, joissa kerrotaan tarkemmin, kuinka asetetut kiellot ja suostumukset vaikuttavat eri tilanteissa: [Reseptien haku Reseptikeskuksesta / Potilastietojärjestelmät \(kanta.fi\)](#) ja [Reseptien haku Reseptikeskuksesta / Apteekkijärjestelmät \(kanta.fi\)](#). Lisäksi tältä osin on huomioitava Lääkityslistan 2. vaiheen vastaavat dokumentit: [Seuraavaksi tuotantoon menevät reseptin määrittelyt - Järjestelmäkehittäjät - Kanta.fi](#).

11.2 Kanta-informointi

Kanta-informoinnista on kerrottu kappaleessa 7. Informointimerkinnän puuttuminen ei estä lääkemääräyksen tallentamista ja niiden hakemista.

11.3 Lääkitystietojen luovuttaminen apteekeille ja sote-organisaatioille

Lain sähköisestä lääkemääräyksestä 13 §:n mukaan Reseptikeskuksessa olevia tietoja potilaan lääkemääräyksistä, niiden toimitustiedoista, uudistamispyynnöistä ja lopettamisesta saa hoitosuhteessa luovuttaa terveydenhuollon ja sosiaalihuollon palveluntarjoajille sekä apteekeille. Asiakas voi kuitenkin kieltää yksilöimiensä hänelle määrättyyn lääkkeeseen liittyvien tietojen luovutuksen edellä mainituille tahoille.

11.3.1 Apteekin tiedonsaantioikeus

Lääkkeen ostajan pyynnöstä apteekilla on oikeus saada reseptikeskuksesta tiedot valtakunnallisesta lääkityslistasta tai potilaan käyttöön määrättyistä lääkkeistä ja niihin liittyvistä merkinnöistä.

11.3.2 Kieltojen asettaminen

Asiakas voi asettaa ja peruuttaa kiellon OmaKanta-palvelussa tai asioidessaan sosiaali- ja terveydenhuollossa. Jos asiakas asettaa kiellon asioidessaan sosiaali- ja terveydenhuollossa, hänellä on oikeus pyytää kiellon vastaanottajaa antamaan tulosteen kiellosta. Palveluntarjoajan on tallennettava tieto annetusta kiellosta Kanta-palvelujen Tahdonilmaisupalveluun viivytyksettä. Asiakkaan tekemä kiello on aina voimassa toistaiseksi ja hän voi peruuttaa sen milloin tahansa.

11.3.3 Kieltojen kohdistaminen Reseptikeskuksen tietoihin

Reseptikeskuksessa olevia lääkitystietoja koskeva luovutuskielto voidaan kohdistaa yksittäiseen lääkemääräykseen ja lääkityslistan käyttöönoton myötä yksittäiseen määrättyyn lääkkeeseen. Näillä luovutuskieilloilla rajataan lääkitystietojen luovuttamista kaikille terveydenhuollon tai sosiaalihuollon palveluntajille sekä apteekkeille. Huumausainelääkettä määräävällä lääkkeen määrääjällä on kuitenkin oikeus saada Reseptikeskuksesta tiedot kaikista potilaalle määrättyistä PKV- (pääasiassa keskushermostoon vaikuttava lääkevalmiste) ja huumausainelääkemääräyksistä ja niihin liittyvistä merkinnöistä, vaikka potilas olisi kieltänyt tietojen luovutuksen Reseptikeskuksesta. Kiellon tallentaminen edellyttää Kanta-informoinnin.

11.3.4 Tilanteet, joissa asiakkaalla ei ole kielto-oikeutta

Lain sähköisestä lääkemääräyksestä 13 §:n 3 momentissa on säädetty tilanteista, joissa Reseptikeskuksen tietoja saadaan luovuttaa potilaan kielloista huolimatta. Pykälän mukaisesti Reseptikeskukseen tallennetut tiedot ja niihin tehty merkinnät saa luovuttaa Reseptikeskukseen asiakirjan laatineelle palveluntajalle hoitosuhteen jatkuessa. Lisäksi tiedot saa luovuttaa hätätilanteessa kiellosta huolimatta, jos potilas on erikseen ilmoittanut, että tiedot saa luovuttaa tällaisessa tilanteessa. Muita tilanteita, joissa Reseptikeskuksen tietoja saadaan luovuttaa ovat mm.:

- Tiedon antamisesta tai oikeudesta tietoon on laissa erikseen nimenomaisesti säädetty
- PKV- ja huumausainelääkettä määräävälle tiedot kaikista potilaalle määrättyistä PKV- ja huumausainelääkkeistä ja niihin liittyvistä merkinnöistä;
- Lääkemääräyksen uusiminen, uudistettavaksi pyydetyn lääkemääräyksen osalta
- Potilasyhteenvedon muodostaminen ja välittäminen toisen EU-maan palveluntajalle (ks. tarkemmin luku 14)
- Lääkkeen määrääjälle hoitosuhteen jatkuessa tiedot hänen reseptikeskukseen tallentamistaan lääkemääräyksistä ja niihin liittyvistä merkinnöistä sekä hoitosuhteesta riippumatta niistä apteekin 12 §:n 3 momentin perusteella reseptikeskukseen tallentamista lääkemääräyksistä ja 5 a §:n perusteella sairaanhoitajan, farmaseutin tai proviisorin reseptikeskukseen tallentamista lääkemääräyksen annostusohjeen muutoksista, joihin hänet on merkitty lääkkeen määrääjäksi sekä näihin lääkemääräyksiin liittyvistä merkinnöistä
- Häiriö- ja virheselvittelytilanteissa pykälässä mainituille tahoille

- Valvonta-asiaan liittyviä selvityksiä varten reseptikeskukseen tallennetun asiakirjan laatineelle terveydenhuollon tai sosiaalihuollon palvelunantajalle tiedot palvelunantajan reseptikeskukseen tallentamista asiakirjoista ja niiden perusteella tehtyjen toimitusten toimitustiedoista, vaikka potilas olisi tehnyt kiellon.

11.3.5 Kieltojen vaikutus hätätilanteissa

Kiellot ovat voimassa myös hätätilanteissa, joissa asiakas tarvitsee kiireellistä hoitoa ja asiakas on tajuton tai muuten sellaisessa tilassa, ettei kykene arvioimaan kiellon merkitystä ja vaikutuksia ja sen mahdollista peruuttamista. Asiakas voi kieltolomakkeessa ilmoittaa, että kiellot eivät ole voimassa hätätilanteessa. Hätähakumerkinnän voi tehdä OmaKanta-palvelussa tai asioinnin yhteydessä terveydenhuollon tai sosiaalihuollon palvelunantajalla, joka on liittynyt Kanta-palveluiden sähköiseen lääkemääräykseen.

11.4 Reseptitietojen luovuttaminen ulkomaille

Reseptitiedot voidaan luovuttaa toisen Euroopan maan apteekille. Lääkemääräyksen toimitus ulkomaille ei edellytä potilaan erillistä suostumusta. Edellytyksenä lääkemääräyksen luovuttamiselle ulkomaille on, että luovutus tapahtuu Suomen ja vastaanottajamaan kansallisen yhteyspisteen kautta.

11.5 Reseptikeskuksen tietojen luovuttaminen hyvinvointisovelluksille

Reseptikeskuksen tiedot voidaan luovuttaa asiakkaalle hyvinvointisovelluksen tai OmaKannan kautta. Saadakseen tiedot hyvinvointisovellukseen asiakkaan tulee ottaa hyvinvointisovelluskäyttöön ja hyväksyä tietojen luovutus. Ominaisuus toteutetaan Reseptikeskukseen asiakastietolain siirtymäsäännösten mukaisesti, ja tätä lukua tarkennetaan siinä vaiheessa.

12 Potilas- ja asiakastiedon luovuttaminen sosiaali- ja terveydenhuollon ulkopuolelle

Valtakunnallisten tietojärjestelmäpalvelujen avulla voidaan välittää todistuksia, lausuntoja ja muita asiakastietoja sisältäviä asiakirjoja sosiaali- ja terveydenhuollon ulkopuoliselle toimijalle. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos antaa määräykset siitä, minkä tyyppisiä asiakirjoja saa luovuttaa kysely- ja välityspalvelun avulla. Todistusten ja lausuntojen välityksestä ja palvelun kehittämisestä on lisää tietoa Kanta.fi-sivuston [Kysely- ja välityspalvelu](#) -sivulla.

Kysely- ja välityspalvelun uudistaminen on meneillään. Palvelun käyttöönotto uusille liittyjille tulee mahdolliseksi vuoden 2026 alkupuolella. Palvelun toiminnalliset määrittelyt löytyvät osoitteesta: [Kysely- ja välityspalvelu - Toiminnallinen määrittely](#). Tekniset määrittelyt julkaistaan vielä vuonna 2025, jonka jälkeen myös rajapintojen kehitystyö välittävissä ja vastaanottavissa järjestelmissä on mahdollista aloittaa.

12.1 Kyselypalvelu

Kyselypalvelun voi ottaa käyttöön viranomainen, jolla on oikeus saada tiettyjä todistuksia ja lausuntoja. Asiakas kirjautuu viranomaisen asiointipalveluun, ja esittää siellä pyynnön hakea tarvittava todistus Potilastietovarannosta. Tämän jälkeen tiedon vastaanottava viranomainen voi hakea asiakirjat [Suomi.fi](#)-palveluväylän kautta. Vastaanottava viranomainen saa vain ne tiedot, joihin hänellä on oikeus.

12.2 Välityspalvelu

Välityspalvelun avulla on voitu välittää todistuksia ja lausuntoja Kelaan, esimerkiksi Kelan etuuspalveluun A-todistus sairaspäivärahan hakemista varten. Todistuksen laatinut terveydenhuollon toimija voi asiakkaan todistuskohteisella pyynnöllä välittää todistuksen arkistoinnin yhteydessä tai välittää asiakkaan pyynnöstä samassa organisaatiossa aiemmin laaditun todistuksen. Jos todistus on välitetty terveydenhuollon ulkopuoliselle toimijalle, asiakas näkee OmaKanta-palvelussa todistuksen tiedoissa vastaanottajan ja välityspäivämäärän. Asiakastietolain 76 § mahdollistaa Välityspalvelun laajentamisen, kun todistusten välitysperspektiivit muuttuvat. Välitys voidaan tehdä asiakkaan pyynnön, vastaanottajan lakiin perustuvan pyynnön tai tiedon luovuttajan lakiin perustuvan tiedonantovelvollisuuden perusteella.

13 Hyvinvointitiedot osana Kanta-palveluita

Asiakkaat voivat tallentaa omia hyvinvointitietojaan Kanta-palveluiden Omatietovarantoon. Hyvinvointitiedoilla tarkoitetaan esimerkiksi erilaisia mittaustietoja (mm. verenpaine, hengitystiheys), oirearvioita ja omahoitosuunnitelmia. Kela toimii Omatietovarannon rekisterinpitäjänä. Asiakas päättää itse tietojensa tallentamisesta, käytöstä, muuttamisesta ja poistamisesta, ja vastaa näin osaltaan tallentamiensa tietojen oikeellisuudesta. Tällä hetkellä Omatietovarantoon tallennetut tiedot ovat vain kansalaisen itsensä käytettävissä, eikä niitä voi luovuttaa sote-ammattilaisille. Omatietovarannosta on oma informointi, jossa kansalaiselle kerrotaan palvelun käyttöön liittyvistä asioista.

14 Potilastietojen luovuttaminen ulkomaille

Kanta-palvelujen Tiedonhallintapalvelun tiedoista sekä lääkitystiedoista voidaan tuottaa eurooppalainen potilastietojen yhteenveto, joka voidaan luovuttaa ulkomaiselle terveydenhuollon palvelunantajalle potilasdirektiivin 2011/24/EU artiklassa 14 tarkoitettujen sähköisten terveyspalvelujen järjestämistä ja toteuttamista varten.

Potilastietojen yhteenvedon luovuttaminen ulkomaille vaatii potilaan etukäteen antaman suostumuksen, jonka edellytyksistä säädetään EU tietosuoja-asetuksen 7 artiklassa. Lisäksi yhteenvetotietojen ulkomaille luovuttamisen edellytyksenä on, että luovutus tapahtuu Suomen ja vastaanottajamaan kansallisen yhteyspisteen kautta, ja että luovutuksen vastaanottajamaa kykenee vastaanottamaan yhteenvedon. Potilas voi antaa suostumuksen OmaKannassa tai jatkossa myös potilastietojärjestelmien kautta. Ennen suostumusta potilaan tulee lukea informointitexti potilastietojen luovuttamisesta ulkomaille ([Informointi potilastietojen yhteenvedosta Euroopassa - Kansalaiset - Kanta.fi](#)).

Asiakkaan tekemiä luovutuskieltoja ei huomioida koostettaessa potilasyhteenvetoa. Sen sijaan alaikäisten osalta yhteenvedolle ei koosteta sellaisia tietoja, joiden luovuttamisen päätöskykyiseksi arvioitu lapsi on kieltänyt huoltajalleen, koska ulkomailta asioitaessa yhteenvedolle ei ole mahdollista tuottaa tietoa lapsen huoltajaan kohdistuvasta kielto-oikeuden käytöstä. Lisäksi lääkitystietoja voidaan luovuttaa ulkomaille, luvun 11.4 mukaisesti.

15 Kanta-palvelujen informointien, luovutuslupien ja kieltojen käyttö paikallisissa luovutuksissa

Tässä luvussa kuvataan informointien, luovutuslupien ja kieltojen vaikutus paikallisiin luovutuksiin. 1.1.2024 alkaen sosiaali- ja terveydenhuollon tiedonsaantioikeuksiin sovelletaan asiakastietolain luvun 8 säännöksiä riippumatta tiedonsaantioikeuden toteuttamistavasta. Tästä johtuen asiakastietojen luovutus sosiaali- ja terveydenhuollossa edellyttää lähtökohtaisesti asiakkaan antamaa luovutuslupaa, vaikka tiedonsaantioikeutta ei toteutettaisi Kanta-palvelujen välityksellä. Vastaavasti myös Kanta-palveluihin tallennetut kiellot tulee huomioida luovutuksissa riippumatta sen toteuttamistavasta. Asiakastietojen luovutus tulee toteuttaa ensisijaisesti Kanta-palvelujen välityksellä. Jos tämä ei ole mahdollista, voidaan se toteuttaa muulla tavoin. Lisäksi asiakastietojen luovuttamisessa on mahdollista käyttää EU tietosuoja-asetuksen mukaista suostumusta, mikäli palvelunantaja arvioi sen soveltuvan kyseisten tietojen luovuttamiseen.

Uudenmaan maakunnassa hyvinvointialueen, Helsingin kaupungin ja HUS-yhtymän välillä tietoja voidaan luovuttaa ilman erillistä luovutuslupaa kiellot huomioiden, mikäli potilasta on tästä informoitu. Tämän mahdollistaa 31.12.2025 asti Uudenmaan väliaikainen tiedonsaantioikeus (sote-voimaannpano 64 a §). 1.1.2026 alkaen Uudenmaan maakunnan sisäinen tiedonsaantioikeus perustuu asiakastietolain 54 pykälään. Uudenmaan osalta tämä koskee Kannan kautta tehtäviä luovutuksia ja potilastietojärjestelmän paikallisessa tietokannassa rekisteristä toiseen tehtäviä luovutuksia ja myös vanhoja paperisia asiakirjoja.

Kaikista Kanta-palveluiden ulkopuolisista luovutuksista tulee tehdä luovutusilmoitus.

15.1 Terveydenhuollon potilastietojen paikalliset luovutukset

Potilasasiakirjoja voidaan luovuttaa myös paikallisesta potilastietojärjestelmästä. Näitä luovutuksia ovat muille terveydenhuollon organisaatioille, viranomaisille (mm. AVI tai poliisi) tai muille tahoille (mm. vakuutusyhtiöt tai KELA) tulostettavat potilasasiakirjat.

Paikallisissa luovutuksissa kukin terveydenhuollon toimintayksikkö/rekisterinpitäjä saa luovuttaa vain omaan rekisteriinsä kuuluvia asiakirjoja. Paperikopioita luovutettaessa luovutukseen tarvitaan potilaan luovutuslupa tai terveydenhuollon ulkopuolelle luovutettaessa suostumus, pois lukien lakisääteiseen tiedonsaantioikeuteen tai -velvollisuuteen perustuvat viranomaisluovutukset. Paikallisten luovutusten periaatteista on tarkemmin kerrottu THL:n tiedonhallinta sosiaali- ja terveysalalla sivuilta löytyvästä [Potilastietovarannon toimintamallit](#) -dokumentista.

15.2 Sosiaalihuollon asiakastietojen paikalliset luovutukset

Sosiaalihuollon palvelunantaja voi luovuttaa asiakastietoja omasta henkilörekisteristään myös suoraan vastaanottajalle joko paperitulosteina tai teknisen rajapinnan kautta asiakastietojärjestelmästä. Lähtökohtaisesti asiakastietoja saa luovuttaa sosiaalihuollon ulkopuolelle vain asiakkaan nimenomaisella suostumuksella tai kun luovuttamisesta on lailla erikseen säädetty. Asiakastietojen luovuttamisesta ja tilanteista, joissa se on mahdollista ilman asiakkaan suostumusta, säädetään asiakastietolain luvussa 8. Luovutus voi sisältää yhden tai useamman asiakasasiakirjan tai vain osan asiakirjaan sisältyvistä tiedoista.

Luovutuksesta on tehtävä joko sosiaalihuollon luovutusilmoitus tai asiakasasiakirjalain mukainen kertomusmerkintä ”merkintä tietojen luovuttamisesta”. Kun käytetään asiakasasiakirjalain mukaista kertomusmerkintää ja tietojen vastaanottaja on sosiaalihuollon palvelunantaja, vastaanottaja tekee tietojen saamisesta kertomusmerkinnän ”merkintä tietojen saamisesta”. Kertomusmerkintöjen lisäksi ei tehdä sosiaalihuollon luovutusilmoitusta. Jos asiakastietoja luovu-

tetaan suoraan tietojärjestelmien välillä teknisen rajapinnan kautta, luovutuksista tulee ylläpitää luovutuslokiä asiakastietolain edellyttämällä tavalla. Luovutuslokin tiedot ilmoitetaan valtakunnalliseen lokirekisterien säilytyspalveluun sosiaalihuollon luovutusilmoituksella.

16 Alaikäisen tietojen luovuttaminen

Alaikäisen tietojen luovuttamisessa on erotettava tietojen luovuttaminen palvelujenantajien välillä ja tietojen luovuttaminen huoltajalle. Huoltajalla on oikeus saada tietoa lasta koskevista asioista eri viranomaisilta ja huoltaja myös edustaa lasta tätä koskevassa asiassa. Alaikäisellä on kuitenkin hänen ikänsä ja kehitystasonsa huomioiden myös itsellään oikeuksia päättää tietojensa käytöstä. Näillä periaatteilla on vaikutusta sekä huoltajan että alaikäisen itsensä mahdollisuuksiin asioida sosiaali- ja terveydenhuollossa tai sähköisissä asiointipalveluissa. [Puolesta asiointin yleiskuvaus sosiaali- ja terveydenhuollossa](#) antaa tietoa erityisesti sähköisen puolesta-asiointin toteutuksesta.

16.1 Alaikäisten tietojen luovuttaminen palvelunantajien välillä

Alaikäinen voi itse vastaanottaa Kanta-informoinnin, antaa luovutuslupia (toimialojen sisällä sekä sosiaali- ja terveydenhuollon välillä) ja asettaa sosiaali- ja terveydenhuollon toimialojen sisäisiä luovutuskieltoja, jos ammattihenkilö on arvioinut hänet kykeneväksi päättämään sosiaali- tai terveydenhuoltoa koskevien tietojensa käsittelystä. Alaikäisen edellytykset päättää tietojensa käsittelystä on arvioitava kokonaisuutena ottaen huomioon lapsen ikä ja kehitystaso. Merkittävää on, miten alaikäinen kykenee ymmärtämään tietojen luovuttamisen periaatteet ja tahdonilmaisujen vaikutukset tietojensa käyttöön.

Jos ammattihenkilö arvioi, että alaikäinen ei ole kykenevä päättämään tietojen käsittelystä, huoltaja tai muu laillinen edustaja voi vastaanottaa Kanta-informoinnin, antaa luovutuslupia (toimialojen sisällä sekä sosiaali- ja terveydenhuollon välillä) tai asettaa sosiaali- ja terveydenhuollon toimialojen sisäisiä luovutuskieltoja alaikäisen puolesta.

16.2 Alaikäisen tietojen luovuttaminen huoltajalle

Päätöskykyisellä alaikäisellä on mahdollisuus vaikuttaa sosiaali- ja terveydenhuollon tietojensa luovuttamiseen huoltajalleen, muulle lailliselle edustajalleen tai muulle tiedonsaantiin oikeutetulle henkilölle ([Asiakastietolaki 51 §](#)), mutta toimialojen välillä on hieman eroa toimintatavoissa.

Kun lapsi asioi terveydenhuollossa ja hän kykenee päättämään hoidostaan, hänellä on oikeus sallia tai kieltää terveydentilaansa ja hoitoansa koskevien tietojen antaminen huoltajalleen,

muulle lailliselle edustajalleen tai muulle tiedonsaantiin oikeutetulle henkilölle. Arvion alaikäisen kyvystä päättää hoidostaan tekee häntä hoitava terveydenhuollon ammattilainen. Asiakastietolain voimaantulon myötä tietojärjestelmä voi tuottaa oletusarvoisen merkinnän alle 12-vuotiaalle, ettei lapsi ole kykenevä päättämään hoidostaan. Tästä huolimatta myös alle 12-vuotiaan lapsen päätöksentekokyky on aina arvioitava erikseen. Potilastietojärjestelmään kirjataan rakenteisesti tieto alaikäisen päätöskyvystä ja tietojen luovuttamisesta huoltajalle, muulle lailliselle edustajalleen tai muulle tiedonsaantiin oikeutetulle henkilölle. Kirjaus kohdistetaan tiettyyn käyntiin, hoitojaksoon tai kontaktiin (palvelutapahtumaan) ja/tai lääkemääräykseen, sillä päätöskykyä arvioidaan aina suhteessa kyseisenä ajankohtana hoidettavaan asiaan. Mikäli alaikäinen kieltää tietojen luovuttamisen huoltajalle, muulle lailliselle edustajalleen tai muulle tiedonsaantiin oikeutetulle henkilölle, kyseisen palvelutapahtuman ja/tai lääkemääräyksen tietoja ei näytetä huoltajille OmaKannassa, eikä niitä luovuteta huoltajille terveydenhuollossa tai apteekissa. Lisätietoa terveydenhuollon ja apteekkien toimintamallista voi lukea täältä: [Alaikäinen ja Kanta-palvelut - toimintamalli terveydenhuoltoon ja apteekkeille](#).

Sosiaalihuollon asiakastiedot alkavat näkyä OmaKannassa vaiheittain sitä mukaa, kun sosiaalihuollon palvelunantajat alkavat tallentaa Sosiaalihuollon asiakastietovarantoon rakenteisia asiakasasiakirjoja. Asiakastietojärjestelmän tulee oletusarvoisesti tuottaa alaikäistä koskeville asiakirjoille metatieto, joka kertoo, että asiakirja näytetään alaikäisen puolesta asioiville huoltajille tai muille tiedonsaantiin oikeutetuille henkilöille OmaKannassa. Kun lapsi asioi sosiaalihuollossa, hän voi perustellusta syystä pyytää, että hänen asiakastietojensa ei näytetä huoltajalle, muille laillisille edustajille tai muille tiedonsaantiin oikeutetuille henkilöille. Ammattilainen arvioi alaikäisen kehitystason ja asian laadun perusteella, onko alaikäisen pyytämälle kiellolle painava syy. Jos tietojen luovuttamatta jättäminen on vastoin alaikäisen etua, ammattilainen voi evätä alaikäisen oikeuden kieltää tietojensa luovutuksen. Ammattilainen kirjaa alaikäisen esittämän painavan syyn ja tarvittaessa kielto-oikeuden epäämisen perustelut lapsen tietoihin. Tarvittaessa ammattihenkilö voi rajata tiedon näkymistä huoltajille myös silloin, kun lapsi ei sitä kiellä, jos se on välttämätöntä lapsen edun vuoksi. Tarkempaa tietoa sosiaalihuollon toimintatavoista löytyy [Kanta-palvelujen käsikirjasta sosiaalihuollon toimijoille, luvusta 5.4](#).

